

Seyyid Yahyâ Vâkıf (ö. 1738)'ın şiirleri¹**Fatih BAŞPINAR²****Sema ERDOĞDU³**

APA: Başpınar, F.; Erdoğan, S. (2020). Seyyid Yahyâ Vâkıf (ö. 1738)'ın şiirleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö7), 400-438. DOI: 10.29000/rumelide.809257.

Öz

Seyyid Yahyâ Vâkıf, İstanbul'da doğmuştur. Alim, şair ve hattat bir ailenin mensubudur. Baba tarafından seyyid olan Vâkıf'ın pederi Abdürrahim Fâiz Efendi (ö. 1726) ve anne tarafından dedesi Abdülbâkî Ârif Efendi (ö. 1713-14)'dir. Dedesi, babası, kardeşi Mehmed Şeref Efendi ve kendisi hem şair hem hattattır. *Riyâzü'ş-Şu'arâ*'nın bir nüshası, talik yazıda üstat olan Vâkıf tarafından istinsah edilmiştir. Müderrislik, Kahire nakibüleşraflığı, Halep kadılığı, askerî kassamlık yapan şair 15 Ramazan 1150 / 2 Ocak 1738'de İstanbul'da vefat etmiş, Eyüp Mezarlığı'na dedesinin yakınında bir mevkiye defnedilmiştir. Vâkıf'ın *Divân*'ından başka bir eseri bilinmemektedir. Onun kaside nazım şekliyle yazdığı *Halep Menzil-nâmesi Divân*'ına da dâhil edilebilir. Mürettep olduğu bildirilen *Divân*'i elimizde değildir. Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Y-619 numaralı mecmua içinde Vâkıf'a ait 28 gazel ve 1 beyit yer almaktadır. Tezkireler, biyografi kitapları ve sanat tarihi çalışmalarında rastlananlarla birlikte bu çalışmadaki şiirler 32 gazel, 1 tarih kıtası ve 2 beyit olmak üzere 35'e ulaşmaktadır. Bu şiirler içinde yer alan 3 gazel, ya Seyyid Vehbî'ye nazire olarak yazılmıştır yahut Vehbî'nin naziresine zemin teşkil etmiştir. Ayrıca Kabataş Hekimoğlu Ali Paşa Meydan Çeşmesi'ndeki kitabelerden birinde Seyyid Vehbî'nin kıtası yazılı iken öteki kitabedeki kıtayı kimi kaynaklar Bursalı müderris Vâkıf Mahmûd Efendi'ye isnat etmişlerdir. Ancak şiir Seyyid Yahyâ Vâkıf'a aittir. Vâkıf'ın şairliği için kaynaklarda verilen bilgiler, onun iyi bir şair olduğunun zikredilmesinden ibarettir.

Anahtar kelimeler: Klasik Türk şiiri, 18. yy., Seyyid Yahyâ Vâkıf, gazel

Poems of Seyyid Yahyâ Vâkıf (d. 1738)**Abstract**

Seyyid Yahyâ Vâkıf was born in Istanbul. He is a member of a scholar, poet and calligrapher family. Vâkıf's father was Abdürrahim Fâiz Efendi (d. 1726) and his maternal grandfather Abdülbâkî Ârif Efendi (d. 1713-14). His grandfather, father, brother Mehmed Şeref Efendi and himself are all poet and calligrapher. A copy of *Riyâzu'sh-Shu'arâ* was copied by Vâkıf, who was a master in talik script. The poet, who was a professor, a religious professor in Cairo, a cadet in Aleppo, a military qassam, died in Istanbul on 15 Ramadan 1150 / January 2, 1738, and was buried in a location near his grandfather in the Eyup Cemetery. No other work of Vâkıf other than *Divân* is known. We do not

¹ Bu çalışma Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı'nda devam eden "Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Y-619 Numarada Kayıtlı Mecmuadaki Türkçe Şiirler" başlıklı yüksek lisans tezinden hareketle hazırlanmıştır.

² Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (Konya, Türkiye), fbaspinar@erbakan.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-8328-0903 [Makale kayıt tarihi: 22.09.2020-kabul tarihi: 20.10.2020; DOI: 10.29000/rumelide.809257]

³ YL öğrencisi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı ABD, semanarin1997@outlook.com, ORCID ID: 0000-0001-8881-5033

have this work, which is reported as a prepared divan. Aleppo Menzilname can also be included in his *Divân*. There are 28 ghazels and 1 couplet belonging to Vâkıf in the magazine which is recorded in Yapı Kredi Sermet Çifter Research Library with number of Y-619. Together with the poems found in tezkires, biography books and art history studies, the available poems reach 40, including 3 qasidahs, 32 ghazals, 3 qit'ahs (chronogram) and 2 couplets. The 3 ghazals which are included in these poems were either written as a nazeerah to Seyyid Vehbî or formed the basis for Vehbî's nazeerah. In addition, while the chronogram of Seyyid Vehbi was written in one of the inscriptions in the Kabataş Hekimoğlu Ali Pasha Square Fountain, the chronogram in the other inscription was attributed to Vâkıf Mahmûd Efendi, a scholar from Bursa. However, the poem belongs to Seyyid Yahyâ Vâkıf. The information given in the sources for Vâkıf's poetry consists of mentioning that he is a good poet.

Keywords: Classical Turkish poetry, 18th century, Seyyid Yahyâ Vâkıf, ghazal

Giriş

Klasik Türk edebiyatı Şairlerinin Őirleri yalnızca divanlardan değil, numuneler hâlinde tezkirelerden, sayısı kimi zaman az kimi zaman çok olmak üzere mecmualardan okunabilmektedir. Bazı Őairler, Őirleri bir divan olarak bir araya getirilmiş öteki Őairler kadar Őanslı değildir. Ayrıca mürettep bir divan asırlar içinde yıpranabilmekte, yangın gibi hadiselerle zayı olabilmekte yahut başka sebeplerle akıbetleri meçhul kalabilmektedir. Bazı eserlerin Őahsi kütüphanelerde bulunması veya kurum kütüphanelerinin tasnif edilip kataloglanmamış arşivlerinde gün yüzüne çıkacağı zamanı beklemesi de ihtimal dâhilindedir. Bunlarla birlikte kütüphane kataloglarında kimi eserlerin başka müelliflere isnadı, başka bir nüsha yoksa telif sahibinin elimizde eserinin bulunmadığı hükmünü bize vermektedir.

Bu çalışmanın konusunu teşkil eden Vâkıf'ın Őirleri için de benzer bir durumdan söz edilebilir: Kaynaklar onun mürettep bir divanı olduğundan bahsetmiştir, ancak bu eser henüz ele geçmiş değildir. *Divân*'ı tespit edilinceye kadar Vâkıf'ın Őirleri eldeki 3 kaside, 32 gazel, 3 kıta ve 2 beyitten ibaret görünmektedir. Bu Őirlerin çoğunluğunu teşkil eden 28 gazel ve 1 beyit, Yapı Kredi Araştırma Kütüphanesi'nde bulunan Y-619 numaralı mecmuadan edinilmiştir. Bu mecmuada yer alan Vâkıf mahlasıyla yazılmış Őirlerin Seyyid Yahyâ Vâkıf'a aidiyeti iki yoldan ortaya konmuştur. Evvela mezkur yazmanın 18^b sayfasındaki bir gazelin başında yer alan "*Vâkıf Çelebi, Fâ'iz Efendi-zâde*" ibaresi bu hükme varılmasını sağlamıştır. İkinci olarak Vâkıf hakkında tezkirelerin verdiği Şiir örneklerinden bazılarının bu mecmuada yer aldığı görülmüştür. *Fâiz Efendi ve şâkir Bey Mecmuası*'ndan alınan 3 kaside ve 2 tarih kıtası ile tezkirelerden ve başka kaynaklardan elde edilen Vâkıf'a ait Şiir/ Şiir parçaları da çalışmaya ilave edilmiştir.

Seyyid Yahyâ Efendi'nin hayatı

Seyyid Yahyâ Efendi İstanbul'da doğmuştur. Doğum tarihi ise bilinmemektedir. Babası Fâ'iz/ Fâ'izi mahlasıyla Şiirler yazan Seyyid Abdürrahim Efendi'dir. Müderris ve kadılık vazifelerini ifa eden Abdürrahim Efendi, 25 Cemâziyelevvel 1138/29 Ocak 1726 tarihinde Kahire'de vefat etmiştir (Kesik, 2014).

Baba tarafından seyyid bir aileye mensup olan Yahyâ Efendi'nin anne tarafından dedesi ise Rumeli kazaskerliği yapmış ve 1125/1713-14'te vefat etmiş olan Abdülbâkî Efendi'dir (İnce, 2005: 478).

Aksoyak, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*'nde (TEİS) Abdülbâkî Efendi'nin, Seyyid Abdürrahîm Efendi'nin babası olduğunu belirtmiştir (Aksoyak, 2014). Ancak doğrusu babası değil, kayımpederidir. Şiirde Ârif mahlasını kullanan Abdülbâkî Efendi ve talik hattı kendisinden meşk eden damadı Abdürrahîm Efendi iyi birer hattattır (İnce, 2005: 476, 526).

Yahyâ Efendi, iyi bir eğitim gördükten sonra 1110/1698-99 Şeyhülislam Ebezâde Abdullâh Efendi'den mülazım olmuştur. Osmanlı medrese sisteminde mülazımlık 20-23 yaşları civarında olduğundan şairin doğum tarihi 1090/1679 yılı civarındadır diyebiliriz. Mülazımlıktan sonra 1120/1708-09 yılında hariç medreselerinden birine müderris olarak tayin edilmiştir. 1124/1712-13'te Defterdâr İbrâhîm Efendi Medresesi müderrisi olmuştur (Erdem, 1994: 280). 1127/1715'te dedesi Abdülbâkî Ârif Efendi'nin vasiyeti üzerine bina edilen medresenin ilk müderrisliğini yapmıştır. Ardından Demirkapı'da bulunan Ahmed Paşa Medresesi'nde ve Bâlî Paşa Medresesi'nde müderrisliği devam etmiştir (İnce, 2005: 687). Babasının Kahire kadılığı esnasında nakibüleşraflık vazifesini deruhte etmiştir (Müstakimzâde Süleymân Sa'deddîn, 2014: 696). Bir müddet askerî kassâmlık yapan şair (Kaplan, 2014a), 1736'da Halep kadılığına atanmış, bu görevden mazul olduktan sonra 15 Ramazan 1150/ 2 Ocak 1738 Perşembe günü İstanbul'da vefat etmiştir (Fındıklılı İsmet Efendi, 1989: 132). Tuman, Halep'te medfundur (2001: 1143) diyorsa da kabri dedesi Abdülbâkî Ârif Efendi'nin Eyüp Mezarlığındaki mezarı yakınındadır (Fındıklılı İsmet Efendi, 1989: 131).

Müstakimzâde onun vefat tarihini *nazar* kelimesiyle ifade etmiştir (Müstakimzâde Süleymân Sa'deddîn, 2014: 696). Bu bilgiyi Fatîn de aynen aktarmıştır (Çiftçi, 2017: 513). Ebced hesabına göre *nazar* kelimesi (ن=50, ط=900, ر=200) 1150/1738 tarihini vermektedir. Şemseddin Sâmî (1996: 4663) ise vefatını yıl olarak belirtmiştir.

Yahyâ Vâkıf'ın kendinden küçük Mehmed Şeref isimli müderris, şair ve hattat bir kardeşi vardır. (İnce: 2005: 420-421). Kendi de hattat olan Vâkıf, talik yazıyı dedesi Abdülbâkî Arif Efendi'den meşk etmiş, bu meşklere daha sonra babası Abdürrahîm Efendi'yle devam edip ustalaşmıştır. Sâlim, “şîve-i hatt-ı İmâdâne müşârun bil-benân” ifadesiyle babasının talik yazıda İmâd-ı Hasenî kadar kabiliyetli olduğunu zikretmiştir (İnce, 2005: 526). Vâkıf'ın hattının bir örneğini bulabilmek amacıyla yapılan kütüphane taramalarına göre Vâkıf tarafından kopya edilen bir esere rastlanmıştır. Riyâzî'nin *Riyâzu's-Şu'arâ* adlı tezkiresinin Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Bölümü'nde bulunan 1118/1706-7 istinsah tarihli nüshasının, yazmanın sonunda yer alan “Sevedehû Es-Seyyid Yahyâ Vâkıf ibn Fâ'iz el-Hüseynî” ibaresine bakılırsa Vâkıf tarafından istinsah edildiği anlaşılmaktadır.

Hat sanatından başka Yahyâ Vâkıf, babası Abdürrahîm Fâ'iz Efendi ve amcası Seyyid Mehmed Kâşif'in şiir sanatında mahir olduklarını belirtmek üzere Müstakimzâde ve tezkire müellifi Râmiz, Seyyid Vehbî'nin devrinin şairlerini zikrettiği ve *Vekâletnâme* adıyla anılan kasidesindeki (Dikmen, 1991: 41):

Mezâyâ-yı kelâmâ Kâşif-âsâ vâkıf olmuştur
‘Aceb mi Fâ'iz olsa hâ'iz-i tahsîn-i Hâkânî

[= Sözüün meziyetlerine Kâşif gibi vâkıf/ Vâkıf olmuştur. Fâ'iz, şair Hâkânî'nin övgü ve güzellemesine mazhar olsa şaşılmaz.]

beytini kaydederler (Müstakimzâde Süleymân Sa'deddîn, 2014: 696; Erdem, 1994: 280). Bütün bunların hülasası olarak Seyyid Yahyâ Vâkıf'ın âlim, hattat ve şair bir ailenin mensubu olduğu ortaya çıkmaktadır.

Kaynaklara göre Vâkıf, mensup olduğu âlim bir ailenin ilimle mücehhez bir ferdi (İnce, 2005: 687), faydalı ilimlere sahip âlim bir zattır (Müstakimzâde Süleymân Sa'deddîn, 2014: 696).

Vâkıf'ın şairliği

18. yy. şairi Vâkıf, Sâlim'e göre yeni bir dil ile latif şiirler yazmıştır (İnce 2005: 687). Râmiz, onun kısa biyografisini verdikten sonra âbdâr/ akıcı olarak nitelediği bir gazelini aktaracağını söylemiş, ancak bu kısmı eksik bırakmıştır (Erdem, 1994, 280). Belîğ, çalışmamıza dâhil ettiğimiz ve bir kısmı eksik olan iki şiiri (G.14, G.17) örnek verir (1999: 507). Safâyî, onun küçük yaşlarda şiirle uğraştığını belirtir (Çapan, 1999: 710). Müstakimzâde Süleymân, Vâkıf'ın şairliğinin baba ve dedelerinden miras olduğunu zikreder ve şairin mürettep *Dîvân*'ı olduğundan bahseder (2014: 696). Fakat bu eser elimizde değildir.

Hekimoğlu Ali Paşa'nın Kabataş Camii yakınında yaptırdığı çeşmenin denize bakan cephesinde Seyyid Vehbî'nin biri hariç her mısraı bir tarih olan 6 beyitlik bir kıtası (Talasoglu, 1998: 168: Dikmen, 1991: 421), karaya bakan tarafında ise Vâkıf'ın:

Yazılsa tâkına şâyeste Vâkıfâ târîh
Yirinde oldı binâ çeşme-i Alî Paşa (1145/1732-33)

[= Ey Vâkıf! Kemerine "Ali Paşa Çeşmesi yerinde bina edildi" diye yazılsa yakışır.]

makta beyitli tarih kıtası talik hat ile yazılıdır (Fındıklılı İsmet Efendi, 1989: 131). Tanışık (1945: 85) ve onun verdiği bilgiyi aktaran Talasoglu, bu kıtanın Bursalı müderris Vâkıf Mahmûd Efendi'ye ait olduğunu söylemektedirler. Ancak Vâkıf Mahmûd Efendi'nin vefat tarihi 1137/1724-25 olduğu için (Kaplan, 2014b) söz konusu kıta ona değil, Seyyid Yahyâ Vâkıf'a ait olmalıdır. Bundan başka Tanışık'ın tarih mısramın ebced hesabıyla 1 eksik olduğunu söylemesi de yanlıştır, zira mısra hesap edildiğinde tam tarih ortaya çıkmaktadır.

Aynı mimari eserin iki cephesine nakşedilmiş tarih manzumeleriyle bir arada bulunan Vâkıf ve Vehbî'nin birbirleriyle olan münasebetinin izleri, şiirleri üzerinden takip edilebilmektedir. Nitekim Seyyid Vehbî bir gazelinde:

Hazret-i Vâkıf Efendi ki dükkenmez vasfı
Haşre dek ister iseñ eyleyüp itrâ söyle (G.207/11)

[= Kıyamete kadar bol bol övüp söyleyen de Vâkıf Efendi'nin vasıfları tükenmez.]

diyerek Vâkıf'ı övmektedir (Dikmen, 1991: 645). Ayrıca Vehbî:

Saldı Tatâr-ı gamze akın mülk-i câna dek
Te'sîr itdi tîr-i müje üstühvâna dek

matlı müzeyyel gazelinin (Dikmen, 1991: 599-600) son beytinde:

Tahsîn idirse Vâkıf-ı 'âlî-nijâd eger
Fark-ı tabî'atüm irişür Ferkadâna dek (G.139/8)

[= Eğer soyu yüce Vâkıf bu şiiri beğenirse şairlik tabiatımın başı Ferkadan'a kadar ulaşır.]

demiş ve yazdığı gazeli Vâkıf'ın beğenmesini umduğunu dile getirmiştir. Bu örneklerden hareketle Vehbî ve Vâkıf arasında sıkı bir münasebet olduğu söylenebilir. Ayrıca şairin şiirlerinin yer aldığı mecmuada bulunan ve peşpeşe gelen Vehbî ve Vâkıf'a ait üçer gazel, kafiye ve muhteva açısından birbirine yazılmış nazireler gibi görünmektedir. Şiirlerin matla beyitleri şöyledir:

Vehbî	Vâkıf
<i>Sevdâ-ger-i hayâl ki dil-keş mekân arar</i> <i>Neşr-i metâ'-ı nazm idecek bir dükkân arar</i> (G. 72/1. Dikmen, 1991: 558)	<i>Âlemde sanma 'izzet ü câh-ı cihân arar</i> <i>Dil bend-i 'aşkı olmağa bir nev-civân arar</i> (G.8)
<i>Yârdan haste dile geldi meveddet-nâme</i> <i>Mutrûb-ı cân okusun şevk ile sıhhat-nâme</i> (G. 198/1. Dikmen, 1991: 639)	<i>Her ne dem 'âşka gönderse o âfet nâme</i> <i>Getürür lâbüd o bî-çâreye rikkat nâme</i> (G.30)
<i>Bakmaz o gurre-mest-i behâ cân-sipârına</i> <i>Bihûde pâ-y-mâl oluruz reh-güzârına</i> (G. 199/1. Dikmen, 1991: 640)	<i>Nezzâre-sâz-ı hayret olursam 'izârına</i> <i>Bak bak kemâl-i tâb-ı ruh-ı şerm-dârına</i> (G.27)

Vâkıf'ın şiirleri

Vâkıf'ın kaside nazım şekliyle yazdığı *Halep Menzil-nâmesi*, daha önce yayımlanmıştı (Kaplan, 2020). Bu şiirde Vâkıf Halep kadılığı vazifesine giderken yol üzerindeki menzilleri kısaca, çoğu zaman isimlerini zikretmekle yetinerek anlatmıştır.

Bizim bu çalışmamızda ise Vâkıf'a ait 3 kaside, 32 gazel, 3 tarih kıtası ve 2 beyit bulunmaktadır. Şaire ait kasideler *Fâiz Efendi ve Şâkir Bey Mecmuası*'ndan alınmıştır. Gazellerden 29 tanesi Yapı Kredi Araştırma Kütüphanesi'nde kayıtlı Y-619 numaralı mecmuada yer almaktadır. Beyitleri eksik olan 13 ve 16 numaralı gazeller ile 31 numaralı gazel tezkirelerden derlenmiştir. Kıtalarından 2'si *Fâiz Efendi ve Şâkir Bey Mecmuası*'ndan, Kabataş Hekimoğlu Ali Paşa Meydan Çeşmesi'nin tarih kitabesi olan kıta, sanat tarihi konulu bir çalışma (Barışta, 1993) ile *Osmanlı Kitabeleri Projesi* adlı çalışmanın internet sitesinden (<http://www.ottomaninscriptions.com>) alınmıştır. Beyitlerden 1'i gazellerin bulunduğu mecmuadan, öteki de tezkirelerden alınıp bu çalışmaya dâhil edilmiştir.

Kasideler

Vâkıf'ın elimizde 3 kasidesi mevcuttur. Bunların her biri Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'ya yazılmıştır. 1. kaside İbrahim Paşa'nın vezir oluşu münasebetiyle kaleme alınmış 53 beyitlik bir şiirdir. *Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün* kalıbıyla yazılan kasidede 1-8. beyitler nesib, 9. beyit girizgâh, 10-49. beyitler methiye, 50-53. beyitler ise dua bölümünü teşkil etmektedir. Methiyenin 20-30. beyitleri arasında şair, Sultan III. Ahmed'i övmüştür. Ayrıca 38-45. beyitler arasında da tegazzül bölümü yer almaktadır.

İbrahim Paşa'ya sunulan 2. kasidenin en mühim tarafı, lale isimleriyle kurulmuş bir şiir olmasıdır. Vâkıf, şiir boyunca onlarca lale ismi zikreder. Öyle ki bir beytin tamamı lale isimlerinden oluşmaktadır:

Dür-i yek-tâ 'arûs-ı gülşene şâhâne ziverdür
Kılur dürr-i 'Aden rüy-ı 'arûs ol gevher-i cânı (K.2/6)

Beyitte geçen *dür-i yek-tâ* (Koç Keskin, 2018: 133), *'arûs-ı gülşen* (Koç Keskin, 2018: 27), *şâhâne* (Koç Keskin, 2018: 572), *ziver* (Koç Keskin, 2018: 493), *dürr-i 'Aden* (Koç Keskin, 2018: 131), *rûy-ı 'arûs* (Koç Keskin, 2018: 504), *gevher-i cân* (Koç Keskin, 2018: 82) kelime ve tamlamaları birer lale isimidir.

Öte yandan kaside *mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün* kalıbıyla yazılmıştır ve 56 beyitten oluşan bir bahariyedir. 1-27. beyitler nesib, 28. beyit girizgâh, 29-45. beyitler methiye, 46-53. beyitler fahriye, 54-56. beyitler ise dua bölümünü teşkil etmektedir. Ayrıca 23-27. beyitler arasında da tegazzül bölümü yer almaktadır. Methiye bölümünün sonunda yer alan ve "Eğer altıya çıkarmak mümkün olsaydı altı yönden 'Senin devletin için dua etmek, Müslümanlığın altıncı şartıdır' derdim." şeklinde nesre çevrilebilecek:

Dir idüm şeş cihetden olsa tesdîsi eger mümkün
Du'â-yı devletüñdür sâdis-i şart-ı müselmânî (K.2/45)

beyti methiye açasından hayli ilginç bir örnek teşkil etmektedir.

3. kaside ise *mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün* kalıbıyla yazılmış 77 beyitlik bir Şiirdir. Vâkıf'ın 3 kasidesinden en uzun olanı budur. Nesip bölümünün bulunmadığı kaside doğrudan methiye ile başlar. 1-57. beyitler methiye, 58-69. beyitler fahriye, 70-77. beyitler dua bölümünü teşkil etmektedir. Methiye bölümünün içinde 16-22. beyitler arasında şair Sultan III. Ahmed'i övmüştür. Ayrıca 43-49. beyitler arası tegazzül bölümüdür.

Gazeller

Vâkıf'ın elimizdeki Şiirlerin ekseriyetini teşkil eden 32 gazeli, elifbâ harflerinden 10 tanesi ile yazılmıştır.

HARFLER	Gazel sayısı	Gazel sırası
Elif	3	1-3
Tâ	1	4
Râ	9	5-13
Zâ	3	14-16
Şin	1	17
Kef	2	18-19
Nûn	6	20-25
Vâv	1	26
Hâ	5	27-31
Yâ	1	32
TOPLAM	32	

Görüldüğü üzere en çok râ (9), nûn (6), hâ (5) harflerinden gazeller mevcuttur. 32 gazelin 26'sında kelime hâlindeki redif tercih edilmiştir. Bunlar *olmaz baña* (G.1), *sensüz baña* (G.2), *saña* (G.3), *dürüst* (G.4), *degildir* (G.6), *'aceb midür* (G.7), *arar* (G.8), *yok midür* (G.9), *gör* (G.11), *kâ'ildir* (G.12), *gösterür* (G.13), *olamaz* (G.14), *olmasun dimezüz* (G.15), *söyletmez* (G.16), *kalmamış* (G.17), *eyleyebilsek* (G.18), *itmezduk* (G.19), *iden* (G.21, G.23), *olsun olmasun* (G.22), *hüsn* (G.24), *oldum ben* (G.25), *şimden girü* (G.26), *teveccüh* (G.28), *üstine* (G.29), *nâme* (G.30), *şimdi* (G.32) kelimeleridir. Görüldüğü üzere şair daha ziyade redif kullanarak gazeli yazmayı tercih etmiştir.

Beyit sayıları bakımından gazeller incelendiğinde ise aşağıdaki tabloda yer alan veriler elde edilmiştir.

Beyit sayısı	Gazel sayısı	Gazel numaraları
2	2	13, 16 (Beyitleri eksik gazeller)
5	12	1, 4, 5, 6, 11, 12, 17, 25, 26, 28, 31, 32
6	1	20
7	12	2, 3, 7, 8, 9, 14, 15, 18, 19, 22, 27, 29
9	4	10, 21, 23, 30
10	1	24

Buna göre şair en çok 5 ve 7 beyitli gazel yazmayı tercih etmiştir. Tabloda 2 beyit olarak görülen gazeller ise bütün beyitleri elimizde olmayan gazellerdir.

Vâkîf'ın elimizdeki gazellerinde 6 farklı vezin kullandığı görülmüştür. Bunlar içinde en çok *mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün* (12) kalıbı ile *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* (7) kalıbını tercih etmiştir.

VEZİN	Kullanıldığı gazel sayısı	Kullanıldığı gazeller
Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	7	1, 2, 9, 10, 11, 26, 29
Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün	2	3, 30
Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	12	4, 5, 7, 8, 13, 17, 20, 22, 23, 24, 27, 31
Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün	3	6, 18, 28
Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün	4	16, 19, 25, 32
Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün	4	12, 14, 15, 21

Şairin 4 yerde vezin kullanırken hataya düştüğü görülmektedir. Bir mısraında vezni aksayan beyitler G.3/6, G.13/4, G.18/7, G.27/4 numaralı yerlerde dir. Vâkîf:

Gonca-i bâğ_ı görüp Vâkîf hamûş olsa nola
Her bir_i mühr-i leb-i takrîrdür sensüz bağ_a (G.2/7)

beytinde olduğu gibi kelimelerin kısa olan son hecelerinde imale yapmakta bir mahzur görmemiştir. Bu durum Türkçe kelimelerin umumiyetle son hecelerinin vurgulu olmasıyla da ilgilidir. Ancak çokça tesadüf edilen bu gibi örneklerin dışında *itdüği* (G.7/1), *başuma* (G.7/13), *dahi* (G.9/2, G.17/3), *niçe* (G.11/1), *qibi* (G.14/1), *anı* (G.22/6), *verdile* (G.26/3), *olahl* (G.26/2), *virmezise* (G.27/2), *ide* (G.30/3), *ruhuña* (G.31/4), *alayına* (G.32/3), *Galata* (T.1/3), *birini* (T.1/4), *suyundan* (T.1/5), *paşa* (T.1/12) kelimelerinde görüleceği üzere ilk yahut ara hecelerde imale yapmıştır. Bir yerde karşılaşılan *ne* (G.11/4) kelimesi ile pek çok örneği bulunan *bu* (G.19/3, T.1/8) kelimesinde olduğu gibi tek heceli kelimelerde vurguyu artırmak için imaleden yararlandığı da görülmektedir.

Gazellerden ikisinde (G.9, G.32) ise kafiye kelimelerinin tamamı vezin gereği imalelidir. Benzer durum med için de karşımıza çıkmaktadır. Toplam dört gazelde (G.2, G.3, G.6, G.26) kafiye kelimeleri medli kelimelerden oluşmaktadır.

Vâkîf'ın gazelleri içinde /î/, /û/ ünlüleriyle biten son hecelerinde zihaf yapılan 9 kelime tespit ettik. Bu kelimelerin ortak özelliği Farsça tamlamalarda tamlanan konumunda olup kendisinde sonra gelen izafet kesresi dolayısıyla kısa okunmalarıdır: *tesellî-i hâtır* (G.15/4), *Örfî-i Şîrâz* (G.17/5), *nâm-âverî-i aşk* (G.18/2), *sâgar-keşî-i iş-i müdâm* (G.18/3), *seher-kûrî-i hussâd* (G.18/5), *âhû-yı deşt* (G.18/6),

ebrû-yı dildâr (G.21/4), *tegâfûl-kârî-i dilber* (G.19/3), *merâşî-i süfün* (T.1/3), *sâkî-i kevser* (T.1/7). Ayrıca *bîhûde* kelimesi bir yerde *bîhude* (G.12/5) olarak geçmektedir. Bunlardan başka:

Nezzâre-kâr-ı hüsnini hayret-güzîn ider
Bak ol bilûrîn_‘ârıza ol sîm sâ‘ide (G.31/2)

beytinde *bilûrîn* kelimesinin son hecesinde zihaf yapıldığı gibi *ayn* harfiyle başlayan ‘*ârız* kelimesine *vasl* yapılmıştır. Vâkıf'ın *vasl-ı ‘aym* bir kusur olarak görmediği anlaşılmaktadır:

Şâyeste-i nigâh-ı terahhum ider mi yâr
Ârâm-düşmen_‘âşık-ı râhat-nedîdesin (G.20/4)

Şair bir yerde vezin gereği kelimeleri kaynaştırmıştır:

Eyler gönül endîşe-i ebrûsını der-pîş
Mânend-i musallî **k’ide** mihrâba teveccüh (G.28/2)

Kıtalar

Vâkıf'ın elimizde hepsi de tarih manzumesi olan 3 kıtası mevcuttur. 1. kıta Damat İbrahim Paşa'nın 1131/1718-19 yılında yaptırdığı sahilsaray üzerinedir. *Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün* vezniyle yazılan şiir 14 beyitten oluşmaktadır. Tarih mısraının yer aldığı son beyti şöyledir:

Vâkıfâ sad şevk ile târîh-i itmâmın didüm
Tarz-ı nev pâkîze kasr u bî-bedel sâhil-sarây (1131/1718-19)

2. kıta da *müfte‘ilün fâ‘ilün müfte‘ilün fâ‘ilün* vezniyle yazılmış 16 beyitlik bir tarih manzumesidir. Bu şiirde Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'nın 800 adım uzaklığa dikilmiş testileri tozkoparan (Kt.2/9) adını taşıyan tüfekle art arda üç defa vurmasına tarih düşürülmüştür:

Vâkıf olup Vâkıfâ söyledi târîhini
Kırdı sekiz yüz adım konmuşiken üç sebû (1133/1721)

Vâkıf'ın 3. kıtası ise *mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün* vezniyle yazılmış 12 beyitlik bir tarih şiiridir. Bu kıta 1145/1732-33 tarihinde yapılan Kabataş Hekimoğlu Ali Paşa Meydan Çeşmesi'nin tarih kitabelerinden biridir.

Beyitler

Vâkıf'ın şiirleri arasında yer alan beyitlerden biri müfred, diğeri matladır. Müfred olan *mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün* kalıbıyla, matla olan ise *mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün* kalıbıyla yazılmıştır. Bu beytin Vâkıf'ın bir gazelinin matla beyti olma ihtimali de göz ardı edilmemelidir.

Şiirler hazırlanırken izlenen yöntem

Vâkıf'ın şiirlerinin çoğunluğu Yapı Kredi Araştırma Kütüphanesi'nde kayıtlı Y-619 numaralı mecmuadan (YK), 3 kaside ve 2 kıta ise Süleymaniye Kütüphanesi, Halet Efendi Bölümü 763 numarada kayıtlı *Fâiz Efendi ve Şâkir Bey Mecmuası*'ndan (S.) alındı. Bunlara başka kaynaklarda tespit edilen şiirler eklendi. Eldeki şiirlere göre *Kasideler*, *Gazeller*, *Kıtalar* ve *Beyitler* bölümleri

oluşturuldu. Gazeller elifba harflerine göre dizildi ve bu harfleri gösteren başlıklar eklendi. Her şiire bir sıra numarası kondu. Bu numarayı esas alan dipnotta şiirin alındığı kaynağa ve yere işaret edildi. Yalnızca tek sayılara denk gelen beyit numaraları gösterildi. Şiirlerin vezinleri baş tarafında verildi.

[KASİDELER]

4.

Kaşide-i Vâkıf Çelebî Berây-ı Tebrîk-i Vezâret ü Kâ'im-makâmî-i Âşaf-nazîr İbrâhîm Paşa*Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün*

1. Ne feyz-i nev-bahâr u ne 'atâ-yı rûzgâr eyler
Bu luţf-ı şâhîyi ancak cihâna Kırdgâr eyler
Ne luţf-ı feyz-bahş-ı Hâk ki âşarı serâser hep
Dil-i h'vâhişgerân-ı neyl-i kâmi şermsâr eyler
3. Ne âsar-ı cihân-te'sîr-i şâdî-bahş-ı 'âlem kim
Bu yirden şahş-ı gûşşa ba'd ez-în terk-i diyâr eyler
Ne te'sîr-i neşât-engîz ü gam-fersâ ki himmetle
Cihânda bir kemîne zerreyi hürşid-kâr eyler
5. Ne himmet nev-ķumâş-ı kârgâh-ı luţf-ı Yezdânî
Ki aña çîre-dest-i şun'-ı feyz-i pûd u târ eyler
Ne luţf-ı şevķ-bahşâ-yı 'atâ-yı Kırdgârîdür
Hemîşe nev-be-nev ihsâmı hâlka bî-şümâr eyler
7. O encümle bu mevsim munţazırdı nice müddetdür
Bu vakte niçe demdür çeşm-i 'âlem intizâr eyler
Gehî imhâl ider erbâbına Bârî mükâfâtın
Esâs-ı devleti gerçi mezâlim rahne-dâr eyler
9. Murâd itdükde ammâ kim nizâmın böyle bir zâtı
Rikâb-ı devlete kâ'im-makâm-ı şehryâr eyler
Ne zât-ı bî-mu'âdil Âşaf-ı nîkû-ħaşâ'ıldür
Hemîşe hûkm-i dîn ü re'y-i şer'î pişe-kâr eyler
11. Mekârim-pişe hayr-endîşe İbrâhîm Paşa kim
Vücûdiyle serîr-i şadr-ı devlet iftiħâr eyler
Ne şadr-ı muħterem Hâtem-şiyem destür-ı ekremdür
Ki destinden şehâda bahr-i bün-nâ-yâb 'âr eyler
13. Şehâb-ı nev-bahâra nice mümkün eylemek teşbîh
Kef-i cûdı bunuñ zîrâ ki gevherler nişâr eyler
Ten-i ħâkiye İrâş-ı neşât itmez mi fikr olsa
Ki feyz-i luţfi naħl-i bî-nemâyı mîve-dâr eyler
15. Düşünce bîm-i ħahrı çün bu vüs'atgâh-ı heycâda
Ru'ûs-ı tâc-dârân-ı 'adüya tâcı dar eyler
Görüp ħîz ü fütâdın nîm-i rehde dest-i himmetle
Niçe üftâdegâmı tevsen-i kâma süvâr eyler
17. Bi-ħamdillâh ki geldi bir dem-i şâdî ki hep şimdi
Serâser şâhid-i âmâli her kes der-kenâr eyler
Miyân-ı nâsdan ol deñlü fitne ber-ħarafdur kim

4. Hakverdioğlu, 2007: 157. S.763, 9^a.

- Meger tev'em ola icrâ-yı aḥkâm-ı zihâr eyler
19. Cihâna ol kadar feyz-i 'adâlet şöyle sâridür
Nigâh-ı 'andelîbi rüy-ı verd-i bâğa bâr eyler
Ne dâver pâdişâh-ı baḥr u ber Ḥân Aḥmed-i Gâzî
Kemîne bendesin bir şâh-ı ḥusrev-iḫtidâr eyler
21. Ferîdün-menḳabet Gürşasb-heybet Bû 'Âlî-fiḫnat
Hirâs-ı tîğî cây-ı düşmeni dâru'l-bevâr eyler
Yegâne pür-dil-i Neyrem-neberd ü Ḳahramân-pür-ḥaş
Ki a'dâ ḥaşyetinden cânımı düzaḥ-ḳarâr eyler
23. 'Adüya ğâlib olmuş niçe zaḥmetle Tehemten lîk
Bunuñ çeşm-i ğazabla yek nigâhı ḥâksâr eyler
Ḥayâl-i bîm-i mevc-i tîğ-ı ḳahr-ı şu'le-peykârı
Ki a'dâyı esîr-i renciş-i derd-i devâr eyler
25. Olup şâbâş-ḥvâmî sâkinâmı ḫıṭṭa-i 'âlem
Bu peykârı ne Zâl ü Rüstem ü İsfendiyâr eyler
Gehî rüy-ı hezîmet itse mir'ât-ı ḳazâ izḫâr
Niçe gül-çehre-i nuşretle der-pey i'tizâr eyler
27. Ḳıyâs itme hezîmet rû-nümâ ki şîve-i taḳdîr
Bu şüretle niçe âşâr-ı nuşret âşikâr eyler
Murâd itse kemâl-ı luṭfin izḫâr eylemek ğâhî
Cenâb-ı Ḥaḳ dil-i sūr-âşinâyı sūd-güvâr eyler
29. Me'al-i ma'nî-i *el-'usru yüsürâm* ider telmîh
Ḥayâl it 'âleme bu müjdeyi Perverdgâr eyler
Bu ḫâletden olan âğâh şâd u ḥurrem olsunlar
Dil ü ṭab'ın 'aceb bilsek niçün endüh-kâr eyler
31. Cihân-dâr-ı ḫidivâ dâd-ḥvâhâ serverâ şadrâ
Seni Ḥaḳ kâm-rân u kâm-baḥş u kâm-kâr eyler
Ḥudâ me'yûs-ı kâmı behremend itmek murâd itse
Senüñ gibi vezîri bî-hemâli dest-yâr eyler
33. Niçe Dârâb u Dârâyı bu 'azm u ḫazm ile Mevlâ
Derüñde bir kemîne bende-i ḫidmet-güzâr eyler
Senüñ zâtuñ gibi görmüş yok eslâf u ekâbirde
Metâ'-ı ḫoş-ḳumâş-ı ehl-i ṭab'a i'tibâr eyler
35. Benüm de şimdi Mânî-dest-i endîšem niçe demdür
'Aceb kâşâne-i ümmîdi pür-naḳş u nigâr eyler
Kef-i cüduñ virür çün ebr-i nisâna ḫacil-kârî
Benüm baḥr-i süḫende dürr-i nazmum şâh-vâr eyler
37. Benüm de ṭab'-ı şūḫum şimdi güstâḫâne ḫacletle
Bu şî'ri 'arz-ı ḫâk-i dergeh-i devlet-medâr eyler
O kim endîşe-i dūr u dırâz-ı zülf-i yâr eyler

- Dil-i sāmān-pesendin bir perîşān-rūzgār eyler
39. Görüp aġyār ile āyīne-i 'ālemde ol şūhı
Dil-i sīm-āb-cūş-ı bahri ġayret bī-ķarār eyler
İrer dūd-ı siyāh-ı āhı ķarķa 'āşık-ı zārūñ
Ne dem kim ol perî ķeşm-i siyāhın sūrme-dār eyler
41. Niķe murġ-ı dil-i nezzāre-kārı dām-ı ķeşmiyle
O ġüyā nergis-i fitne-niġāhum hep şikār eyler
ġayāl-i zūlf-i müşġin-tārı ol sıhr-āver-i ġüsnüñ
Dü ķeşm-i girye-ālūd-ı firāķı eşk-bār eyler
43. Hemîşe dāġ-ber-dāġ-ı ġayāl-i rüyı cānānuñ
Benüm pehnā fezā-yı şaġn-ı sīnem lālezār eyler
ġayāl-i ġāl-i sebzīn-fām-ı ġird-i 'ārızı yāruñ
Dil-i endişezār-ı ġasreti bir sebze-dār eyler
45. Sūġen taķvīl olursa mūcib-i imlāldür Vāķıf
Anuñķün hep kelāmı ehl-i dāniş iġtişār eyler
Niġāh-ı luġfuña şāyān ise kilik-i ġüher-bārum
Zemīn-i midġatūñde niķe ġevherler nişār eyler
47. Devā-sāz ol dile iskencübīn-i luġf ile yoġsa
Teb ü tāb-ı hümüm u ġam dili zerd ü nizār eyler
ġerāġ-ı luġfuñ olmazsa meded-res zūlmet-i endüh
Dü ķeşm-i cāna rüz-ı rüşenāyı şām-ı tār eyler
49. Senüñ de ġevher-i āmālūñe ey dil elem ķekme
O kān-ı merġamet bir ġün olur kim i'tibār eyler
Hemîşe eyleyüp maġfūz-ı āsīb-i tezelzūlden
Esās-ı devletin mi'mār-ı 'ālem üstüvār eyler
51. ġudā zātın ġaķardan ġıfz için eflāki nüh bārū
Gezend-i ķarķa ġüyā ķal'a-i nīlī-ġişār eyler
ġudā āsīb-i tāb-ı mihrden zātın idüp maġfūz
Hümā-yı devlet ü iķbāli dā'im sāye-dār eyler
53. Demādem 'izz ü rif 'atle serir-i şadr-ı devletde
Ümīd oldur vücūduñ tā be-maġşer pāy-dār eyler

5.

Ķaşide der-Sitāyiş-i Şadr-ı 'Ālī be-iltizām-ı esāmī-i lāle*Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün*

1. Sezā reşk-āver-i ġülzār-ı 'adn itse ġülistānı
Getürdi şevķe şevķ-i nev-bahārī 'andelībānı
Fürüg-ı lem'a-i ġurşīd-i envār oldu tāb-āver
Ziyā virdi ġarīm-i ġülşene nevrüz-ı sultānī
3. ġerāġ-ı ġülşen oldu şu'le-pāş-ı naġme-i bülbül

5. Hakverdioġlu, 2007: 226. S.763, 86^a.

- Dil-i sūzān ile itse nola lāle çerāgānı
Şafā-āver şabā peyk-i bahār-ı rūh-perverdūr
Getürdi mîr-i gülzāra peyām-ı verd-i hāndānı
5. Şafağ-püş oldı ebr-i münceî çün ğurre-i ra'nā
İder necm-i bahāra ğıbta-fermā māh-ı tābānı
Dür-i yek-tā 'arūs-ı gülşene şāhāne ziverdūr
Kılur dürr-i 'Aden rüy-ı 'arūs ol gevher-i cānı
7. Dil-ārām oldı mir'āt-ı çemen dildār-ı gül-rüya
Olup pertev-fiken kıldı muşaffā ṭab'-ı cānānı
Dem-i şubḥ-ı bahār-ı rūḥ-baḥş-ı gülşen-ārādūr
Kıhndı tuḥfe-i serv-i sehî feyz-ı hırāmāmı
9. Zihî baḥşāyiş-i şun'-ı İlāhî nehr olup cārî
'Aceb şîrîn mücedvel eyledi eṭrāf-ı bostānı
Şalındı naḥl-i hoş-endām olup pîrāye-i gülşen
Mülükāne giyüp dîbā-yı hoş-reng ü hoş-elḥānı
11. Turuncı bir Ḥıṭāyî cāme giymişdür bahāriyye
Muraşşa' eyledi şanma şafağ ḥurşîd-i raḥşāmı
'İzār-ı āl-i cānānuñ gül-i zîbāsı elmāsî
'Aceb mi olsa gülşen-zîb iken ser-mest ü ḥayrānı
13. Döşendi hoş-ḳumāş-ı dil-nişîn şahn gülistāna
Sürüh-püş oldı güller buldı 'ālem zîb ü 'unvānı
Zihî feyz-i dem-i bî-mişl-i şādî-baḥş-ı 'ālem-ġîr
Hoşā vaḳt-i revān-baḥş-ı feraḥ-efzā-yı hāndānî
15. Peyām-ı yār-i sîm-endām içün zanbağ ṭutar dā'im
Yed-i beyzā ile mektüb-ı mihr-engîz-i cānānı
Gelüp cüy-ı semen-sîmā şabā-yı dil-güşā birle
Muṭarrā eyledi sildi süpürdi şahn-ı bostānı
17. Fürüzende sirāc-ı gülşen-i 'ālem-bahā yir yir
Meger seyr itmek ister āteşîn ruḥsār-ı ḥübānı
O şūḥ-ı şeh-levend-i dil-şikār-ı 'ālem-ārānuñ
Olup elmās-pāre ḥançer-i ser-tîz ü 'uryānı
19. Ne Rüstemde ne Behmende ne bir mîr-i müsellemdede
Ḳomaz tāb-ı taḥammül itdürür çāk-i girîbānı
İdüp şāḥ-ı dıraḥt-ı müntehādan nîze-i gül-gün
Pesendîde ider bād-ı şabā ṭurfende cevlanı
21. Şarāb-ı cām-ı rengāreng ile gül nüş idüp dā'im
İder mestāne cünbiş gösterüp hoş rüy-ı hāndānı
Dür-i nā-yāb-ı mazmūmı niş.ār itdi çemenzāre
Bahāriyye bu maṭla'la olup bülbül ğazel-ḥvānı
23. O yalın yüzlünüñ reftār-ı gülşen-süz-ı cevlanı

- Yağar âteşlere şad hırmen-i ārām u sāmānı
 Nola mey-gün olursa la'l-i gül-rengi o hūnīnūn
 Demādem nūş ider hūn-ı dil-i 'uşşāk-ı nālānı
25. Döşense rüy-ı āba zūlf-i müşğīn-i dil-āvīzi
 Ne kâdir kıl çalemlerle ide taşvīr anı Mānī
 Berūmend-i ma'ārif ser be-pīş-i hāk-i zilletdür
 Temāşā eyle şāh-ı mīve-dār-ı naḥl-ı rummānı
27. Olup cūyende-i luṭf u 'ināyet 'arz-ı hālümle
 Pür itdüm pāy tā-ser raḥne-i dīvār-ı cānānı
 Tekāpū-yı kümeyt-i hāmeden resp-i teğazzülde
 Ğarāz vaşf itmedür memdūh-ı 'ālī-ḳadr u zī-şāmı
29. Kerīm-i munşif u 'ādil ḥalīm ü 'āḳil ü kāmīl
 Ferīd-i 'ālem ü 'āmil 'adīmü'l-mişl aḳrānı
 Sipihri-i devletün tābende māh-ı nūr-baḥşāsı
 Güzīde āsumān-ı rif'atūn mihr-i dıraḥşānı
31. Şeref-baḥş-ı ser-efrāzān-ı pīşīn-i cihān-ārā
 Vezīr-i muḥterem dāmād-ı sulṭān-ı cihān-bānī
 Vekīl-i bī-'adīl-i nāfizü'l-emri-i şehensāhī
 Müşīr-i şīr-şavlet mazḥar-ı te'yīd-i Yezdānī
33. Vezīr-i Hān Aḫmed ya'nī İbrāhīm Paşa kim
 Sezā her bir ser-engüştine mühr-i Süleymānī
 O zāt-ı bihterūn şems-i cihān-ı re'y-i mümtāzı
 Ḳılar nūr-ı cinān-āsā zālām-ı dehrī nūrānī
35. Duçār olsa nigāh-ı luṭfı mir'āt-ı mücellāya
 İderdi gevher-i āyīne 'arz-ı şekl-i cismānī
 Zülāl-i ḫilmi itmez āteş-i sūzānı efsürde
 Yağar ednā şerār-ı ḳahrı ammā baḥr-ı 'ummānı
37. 'Adū-yı cān-ı erbāb-ı ma'ārifken felek evvel
 Çeker evzā'-ı nā-hemvārına şimdi peşīmānī
 Düşinde görmez iken ḫ'āb-ı rāḫat dīde-i dūnyā
 Bi-ḫamdillāh ider şimdi sürūr-ı dille seyrānı
39. Felek-şadrā melek-ḳadrā eyā destūr-ı 'ālī-şān
 Pür itdi ebr-ı zīb-ārā-yı cūduñ kān-ı imkānı
 Felāṭūn-ı ḫikem-fermā-yı re'yüñle bi-ḫamdillāh
 Ḳılup dil-şād-ı emn ü istirāhat ehl-i imānı
41. İdüp iḫlāş ile şer'-i metīn-i Aḫmedi icrā
 Ḫalāş itdün yed-i eşrārdan yüz biñ girībānı
 Senūñ de ḳadr-ı 'ālū'l-'ālūñi inkār iderlerse
 Budur zannum gelüp bī-şek zuhūra ḳahr-ı Rabbānī
43. Virür şūr-efgenī küfrān-ı ni'met mülk-i dūnyāya

- Zamân-ı haşre dek 'âlem çeker endüh u hırmânı
 Hudâ bahşende-i erzâk idelden dergeh-i cüdüñ
 Murâdı üzre her kes gördi elţâf-ı firāvânı
45. Dir idüm şeş cihetden olsa tesdîsi eger mümkin
 Du'â-yı devletüñdür sâdis-i şart-ı müselmânî
 'Aceb mi esb-i şîrîn-kâr-ı kıl-k-i tab'-ı maḥbûbum
 Biraz da vâdî-i fahriyyede eylerse cevlânı
47. Ben ol yektâ-rev-i şaḥn-ı fezâ-yı şî'r ü inşâyam
 Ki raḥş-ı tab'uma teng eyledüm meydân-ı 'irfânı
 Nola her zerre olsa fikr-i dil-düzum feraḥ-baḥşâ
 Ferâmûş itdürür mîzâb-ı ḥâmemebr-i nîsânı
49. Uçardı 'arşa dek nâzende cevlân-ı ḥayâlâtum
 Eger fülâd-ı ğamdan olmasaydı na'l-i yek-rânı
 Olurdum cümle erbâb-ı ma'ârifden ser-âmed ben
 Bu deñlü çekmeseydüm ğayret-i emşâl ü akrânı
51. Eger sencide-i mîzân-ı inşâf olsa miḳdârüm
 'Ayâr-ı tab'um eyler seng-i ḥayret dest-i vezzânı
 Olaydum intizâr-ı va'de-i luţfuñdan âzâde
 Bu ğüne eylemezdüm ben bilürdüm 'arz-ı 'irfânı
53. Ne ḥâcet 'arz-ı ḥâle Vâkıf-ı sırr-ı zamîrüñdür
 Niçün taṭvîl ile taşdı' idersin şadr-ı zî-şânı
 Du'â hengâmıdır ihlâs ile Ḥaḳka niyâz eyle
 Tecâvüz itdi zirî bî-edeblik ḥadd ü pâyânı
55. Cenâb-ı tâb-baḥş-ı gül-sitân-ı 'âlem-i icâd
 Mübeddel eyledükçe nev-bahâr ile zemistânı
 Nihâl-i sâye-dâr-ı devletüñ kılsun ter ü tâze
 Hudâ göstermesün sensüz cihâna şadr-ı dîvânı

6.

**Kaşide-i Seyyid Vâkıf Çelebî der-Sitâyiş-i Ḥazret-i Şadr-ı A'zam-ı Kerîmü's-şiyem ve
 Dâmâd-ı Şehensâh-ı Mu'azzam İbrâhîm Paşa ebbedallâhu te'âlâ fi-şadrihi'l-a'lâ**

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

1. Kef-i beyâna alup kıl-k-i gevher-efşânı
 Şenâya başla o şadr-ı kerîm-i zî-şânı
 Ne şadr Âşaf-ı Cem-mesned ü Süleymân-câh
 Ki ferr-i ḥaşmeti dil-nerm ider Nerîmânı
3. Ne şadr dâver-i Dârâ-siyer ki bî-şübhe
 Anuñla buldı şeref mesned-i Süleymânî
 Ne şadr-ı cüd-menişdür ki eyledi ignâ
 Cihâniyânı bütün baḥşîş-i firāvânı
5. Nesîm-i mekremetiyle bulur bu 'âlemde

6. Hakverdioğlu, 2007: 557. S.763, 344^b.

- Riyâz-ı ma'deletüñ verdi tâb u ĥandâñı
 Bu tarz u tavr-ı Tehemten-şükühını çarĥuñ
 El arkası yire dir görse pür-ı Destâñı
7. Nevâ-yı mekremeti şeş cihâtı eyledi pür
 Şadâ-yı ma'deleti tütüdi çâr erkânı
 Bu ĥüsn-i ĥulĥa ki eslâfi olmamış mâlik
 Ĥudâ bu şadr-ı cihân-bâna itmiş erzânı
9. Bu rütbe luţf u kerem böyle baĥş-ı feyz-i himem
 Netice mevhibe-i Ĥaĥ Ĥudânuñ iĥsânı
 Dürüğü zâhir olur az zamânda ol ki ide
 Kef-i kerîmine teşbîh ebr-i nisânı
11. Anuñ zamânı ĥalîl olduğı bedĥîhdür
 Bunuñ kıyâmete dek câri birr ü iĥsânı
 Diyâr-ı Rûmda 'âdet olaydı ceşn-i sürür
 Olurdu mihr ile meh keffeteyn-i mîzânı
13. Netice-i vüzerâ 'ayn-ı ĥible-i küremâ
 Ĥulâşa-i üdebâ dehre fazl-ı Yezdânı
 Vezîr-i a'zam u dâmâd-ı şeĥr-yâr-ı cihân
 Semiy-yi pâk-i cenâb-ı Ĥalîl-i Rahmânı
15. Ne şâĥ pâdişeh-i baĥr u ber ki bir demde
 Kemîne bendesine baĥr u kândur iĥsânı
 Cenâb-ı Ĥazret-i Sultân Aĥmed Ĝâzî
 Şeref-tırâz-ı biĥîn-düdmân-ı 'Oşmânı
17. Şeh-i sitâre-ĥaşem âfitâb-ı burc-ı kerem
 Serîr-zîb-i cihân-mesned-i Süleymânı
 Ne şâĥ pâdişeh-i mesned-i cihân-dârı
 Ki şarĥ u ĥarba revân oldu emr ü fermânı
19. Ne şâĥ şâĥ-ı Sikender-cenâb-ı Kistrâ-dâd
 Cihâniyâna odur zıll-ı luţf-ı Sübhânı
 Nizâm buldı zamân-ı sa'âdetinde tamâm
 Umûr-ı devlete gelmiş iken perîşânı
21. Netice hep eşer-i feyz-i şâĥ-ı 'âlemdür
 Riyâz-ı salţanatuñ bu kemâl-i reyyânı
 Ola kıyâmete dek 'adl ü şevketi dâ'im
 Ki mülkine ide zam cümle mülk-i İrânı
23. Muvaffak itdi Ĥudâ anı böyle destûra
 Umûr-ı mülkde güyâ mu'allim-i şânı
 Nice vezîr ĥidiv-i cihân-tırâz-ı kerem
 Ĥudâ bilür ki görülmüş degildür aĥrânı
25. Ne deñlü olsa taşavvur muĥâldür mişlin

- Hıred muḳaddime-sâz-ı kıyâs-ı bürhâmı
 Kef-i 'inâyeti tōmâr-ı Hâtemi kıldı
 Kemâl-i cūd ile sūrâh-zîb-i nisyânî
27. O ḳuṭb-ı dâ'ire-i devlet ü sa 'âdetdür
 Medâr-ı rāḫat-ı sükkân-ı mülk-i 'Oşmânî
 Zebân-ı kîlk ile mümkin mi eylemek vaşfın
 Bu luṭf-ı şâmili Hâḳ kıldı dehre erzânî
29. Olurdı rif'ati berter felekde Behrâmuñ
 İderdi ḳulluğına rağbet olsa iz'ânı
 Bülend-pâye ḫidîv-i cihân-penâh-ı kerem
 'Ulüvv-i kevkebi pest itdi ḳadr-i Keyvâmı
31. Ne baḫrdur kefi iḫsânı itdi 'âlemî sîr
 Yine belürmedi ḫiç zerre deñlü noḳşânı
 Cihân-penâh ḫidîvâ ferişte-ḫü şadrâ
 Eyâ tırâz-ı bihîn-mesned-i cihân-bânî
33. Şeḫâb-ı mekremetüñ itdi ḫurrem u ser-sebz
 Çemen-sitân-ı ḫazân-dîd-i fazl u 'irfânı
 Sen ol kerem-ver-i pür-cūd-ı baḫr-ı iḫsânsın
 Ḳoduñ ḫacâlete farṭ-ı keremle 'ummânı
35. Cerîde-i felege şett idince elḳâbuñ
 Yazar debîr-i felek bu nesaḳla 'unvânı
 ḫidîv-i nâdire-dân şıhr-ı pâdişâh-ı cihân
 Cihânı eyledi pür sît-i şevket ü şâmı
37. Medâr-ı emn ü emân mültecâ-yı 'âlemiyân
 Ḳul eyledi keremi ḫusrevân-ı devrânı
 Semâ-yı 'âṭıfetüñ mâh-ı revnaḳ-efzâsı
 Sîpihr-i mekremetüñ âfibâb-ı raḫşânı
39. Serîr-i ma'deletüñ şem'-i 'âlem-efrûzı
 Riyâz-ı 'âṭıfetüñ tâze verd-i ḫandânı
 Teğazzül eylemek ister gönül ḫuzûruñda
 K'odur ri'âyet-i resm-i ḳasîde-güyânî
41. Şarîr-i ḫâmemi güş it biraz işitsünler
 Şafir-i murğ-ı ḫoş-âheng-i nağme-elvânı
 Dehen-güşâ-yı neşâṭ oldu bülbül-i ṭab'um
 Oḳur bu nazmı ṭutup ṭavr-ı nükte-sencâmı
43. Çözünce 'uḳdelerin zülf-i 'anber-efşânı
 Dağıtdı 'âşık-ı şürîde şabr u sāmânı
 Ğamuñla sîne-i pür-dâğumı temâşâ kıll
 Murâd iderseñ eger bir oṭa çerâğânı
45. Ṭağıtdı 'aḳlum o ṭāvûs-ı cennet-i ḫüsnüñ

- Hırâm-ı nâzı ile cilve-i perîşânı
 Hasedle ğonca-i bâğuñ görünce mihr-i ruğuñ
 İrişdi dâmenine çâkî-i girîbânı
47. Fezâ-yı sînedeki dâğlar nedür dirseñ
 Sitanbuluñ eşer-i dest-i lâle-rüyânı
 Görünce ħançer-i müjġân-ı yârı ‘uřřâķuñ
 İver maĥabbet ile ħarřu çıķmaġa cânı
49. Senüñ helâk-i ġam-ı tîġ-ı tîz-i cevrüñdür
 Esirge Vâķıf-ı dil-ĥûn-ı zaĥm-ı hicrânı
 Yegâne mü'temenâ dâverâ kerem-kârâ
 Eyâ biĥîn şeref-efrüz-ı şadr-ı dîvânî
51. ‘Înâyet ü kerem ü luĥfuñ eylerem ümmîd
 Ķul itdi ‘âĥıfetüñ řab’-ı müstemendânı
 Çerâġ-ı ‘âĥıfetüñ ‘abd-i muĥliřüñ Vâķıf
 Ķuluñdur ol ki serâpâ cihân bilür anı
53. İrer başı felege farĥ-ı şevk ü şâdîden
 Ķubâr-ı dergehüñ olduķça zîb-i pîşânî
 Sezâ-yı mekremet ü lâyıķ-ı mürüvveddür
 Unutma ĥařılı bendeñdür ol řenâ-ĥvânı
55. Revâ mıdur ħala bî-kes zamân-ı luĥfuñda
 Senüñ gibi ola memdüĥı bir kerem kânı
 Mesîĥ-veş yitiş aña řifâ-resân ol kim
 O ĥaste-i ġam-ı çarĥuñ elüñde dermânı
57. Ümîdi ol ki bu ġülřengeh-i temennâda
 Cihân cihân ola pür-verd-i kâm dâmâmı
 Ĥidîv-i kâm-verâ Āřafâ cihân-dârâ
 Eyâ sitem-keş-i dehre ‘aĥâ-yı Rabbânî
59. Nesîm-i ‘âĥıfetüñ açdı ġonca-i řab‘um
 Terâne-i ħalemüm başdı ‘andelîbânı
 Bu vaķte dek hele erbâb-ı nazımdan kimse
 Bu rütbe olmadı luĥf u ‘aĥâya erzânî
61. Ola cihânda ĥuřuřâ benüm gibi řâ‘ir
 O şadr-ı muĥteremüñ ola menħabet-ĥvânı
 Çıķardı vaşfı içün ĥülle-bâf-ı endîşe
 Bu destġâĥ-ı ħalemnden nesec-i Sübhânî
63. Benem o řâ‘ir-i nâzük-beyân-ı mu‘ciz-dem
 Ki reşk ider baña rûĥ-ı Kelîm-i Kâřânî
 Benem o řâ‘ir-i siĥr-âferîñ ik nazımm eger
 Göreydi ġıbĥa iderdi Selîm-i şahrânî
65. Benem o řâ‘ir-i bârîk-i nazı u endîşe

- Helâk ider eğerüm görse Sa'd u Selmânı
 Benem o sâbık-ı mizmâr-ı şî'r ü inşâ kim
 Semend-i hoş-reviş-i tab'um aldı meydânı
67. Ben ol suhen-ver-i gavvâş-ı bahr-i ma'nâyem
 Ki dürr-i nazmuma câ kûlzüm-i sühen-rânî
 Göreydi nazm-ı bülendüm bileydi eş'arum
 'Ulüvv-i tab'uma ahsent iderdi Hâkânî
69. Yiter yiter ne bu güstâhlık yiter Vâkıf
 Hâmûş ol eyleme taşdı' o şadr-ı zî-şanı
 Yiter temeddühi ço terk-i da'vî-i lâf it
 Du'âya başla ki buldı kasîde pâyâmı
71. Du'â ehemmi-umür-ı kaşîde-güyândur
 Gözet tarîka-i dirîne-i suhen-dânı
 El aç hülûs ile dergâh-ı Hazret-i Hâkka
 Gele icâbete sükkân-ı 'arş-ı Rahmânî
73. Du'â hülûşa mukârin olunca bî-şübhe
 Olur qarîn-i icâbet be-luţf-ı Yezdânî
 Mu'ammer ide Hudâ pâdişâh-ı 'âlem ile
 O şadr-ı muhterem ol şaf-der-i cihân-bânı
75. Binâ-yı devleti olsun raşîf ü müstaḥkem
 İde Cenâb-ı Hudâ 'ömr-i Nûḥ erzânî
 Metâ'-ı şevk olup döstânına maḥşûş
 Naşîb-i düşmeni hemvâre dâğ-ı ḥırmânî
77. Zafer-qarîn ü melek-dâ'î vü sa'âdet-yâr
 Hemîşe 'avn-i İlâhî ola nigeḥ-bânı

[GAZELLER]

[ELİF]

7.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1. Hatt-ı nev püŐide-i tâb-ı 'izâr olmaz baňa
Mâni'-i nezzâre-i ruhsâr-ı yâr olmaz baňa
Ben tehî-dest-i nuķud-ı Şabr u ârâmam henüz
Devlet-i dür-pâŐi-i dîde medâr olmaz baňa
3. Dûd-ı âh-ı âsumân-peyvest-i dil-veş haşma hiċ
ÂteŐin-te'Őir tîr-i inkisâr olmaz baňa
Hânķâh-ı dehrde merd-i 'alâyık-düŐmenem
Hergiz esbâb-ı rüsüm-ı halk bâr olmaz baňa
5. Vâkıfâ bu gülşen-i pejmürde-tâb-ı dehrde
Sîne-i pür-dâĝ-veŐ bir lâlezâr olmaz baňa

8.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1. Her nihâl-i serv-i gülŐen tîrdür sensüz baňa
Tavķ-ı kumrî halka-i zih-gîrdür sensüz baňa
Nâliş-ülfet 'andelîb-i naĝme-elvân-ı ĝamam
Hande-i gül bâ'ıŐ-i tekdîrdür sensüz baňa
3. Naĝme-i mutrıb mükedder Şavt-ı bülbül dil-hırâŐ
Hâr-ı ĝam gülŐende dâmen-gîrdür sensüz baňa
Kayd-ı ĝamdan dil rehâ-yâb olmasa sâķî nola
Devr-i sâĝar halka-i zencîrdür sensüz baňa
5. Ey gül-i gül-bün-tırâz-ı nâz bâĝ-ı 'âlemüñ
Büy-ı verdi mâye-i tenfîrdür sensüz baňa
Sedd-i râh olsa nola âmed-Şüd-i nezzâreye
Cüy-ı gülŐen râh-ı pür-ŐemŐirdür sensüz baňa
7. Ğonca-i bâĝı görüp Vâkıf hamûş olsa nola
Her biri mühr-i leb-i taķrîrdir sensüz baňa

9.

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

1. İtmiyor hiċ eŐer âh-ı Őeĝergâh saňa
Meger inŐâf vire Hâzret-i Allâh saňa
Döstum itmezidüñ ĝamzeñi böyle hün-rîz
Beni ĝamz eylemese düŐmen-i bed-h'âh saňa
3. İtme 'uŐŐâķa cefâ kim gelicek hatt-ı ruĝuñ
Perde-i haclet olur ķıl ĝazer ey mâh saňa

7. YK 18^b.
8. (İnce 2005:687).
9. YK 101^b.

- Raḥm iderdüñ dil-i nâ-şāduma bilseñ derdüm
 Ḥālūmi ‘arz idemem neyleyem āh saña
5. Gūş-bend olmadı derd-i dil-i zārumdan olan
 Güher-i zemzeme-i şekve-i cāngāh saña
 Olmaz ey şūḥ-ı teğāfūl-menişüm ‘aşıkdan
 Sıkklet-i bī-eşer-i vuşlat her gāh saña
7. Fehm olan bu reviş-i kīne-nümādan bilürüz
 Vâkıf-ı zāra cefādur hele dil-ḥvāh saña

[TĀ]

10.

Mefūlü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

1. Eyler hemīşe rāst eşer mihr iken dūrüst
 Olmaz egerçi ḥaṭṭ-ı ‘aķıķ-i Yemen dūrüst
 Tīr-i ciger-şikāfına itmiş hedef beni
 Şaşt-ı cefāsın ol kaşı yānuñ iden dūrüst
3. Hüşyār olur mı ‘aşkıñ ile tā be-rüz-ı ḥaşr
 Bezm-i cihānda sāgar-ı miḥnet çeken dūrüst
 Dil-bend-i ‘aşkıyam o bütüñ rāstı bu kim
 Ehl-i maḥabbet içre gerekdür suḥen dūrüst
5. Gülşen-sarāy-ı ṭab‘ına gül-çin-i kām olur
 Hep gül-bün-i maḥabbeti Vâkıf diken dūrüst

[RĀ]

11.

Mefūlü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

1. Şanmañ o āfetüñ dile çin-i cebinidür
 Bā‘iş bu sūz-ı tāba ruḥ-ı āteşinidür
 Mir‘āt-ı çarḥı reng-peżir eyleyen gönül
 Dil-ḥaste-i ğamuñ nefes-i vāpesinidür
3. Hemçün benefşe zīb-i çemenzār-ı ḥüsn olan
 Yāruñ demide tāze ḥaṭ-ı ‘anberinidür
 Şübhe viren ṭabī‘ata taḥḥir-i zeyline
 Her bir suḥende tāzelerüñ bir yeminidür
5. Sīm-ābvār eyleyen ārām-ı nā-şinās
 Vâkıf o āfetüñ beni lerziş-surinidür

12.

Mefūlü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ilün

1. Şol merd ki ālūde-i teşvīş degildür
 Nīş-i elem-i çarḥile dil-rīş degildür

¹⁰. (İnce 2005:688).

¹¹. YK 17^b.

¹². YK 94^b.

- Äyine-i kârında görür şüret-i hüsran
 'Älemde şu kim 'âkıbet-endiş degildir
3. Bâr-ı mihen-i çarha bu menzilgeh-i ğamda
 şol şaşş ki şabr itmeye derviş degildir
 Sen teng-mizâc-ı elem-i 'aşksın ey dil
 Ol mertebe ol şüh sitem-kiş degildir
5. şabr eylememek dehrde hergiz ğam-ı 'aşka
 Ey Vâkıf-ı mihnet-zede ol iş degildir

13.

Mefûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Oldı demide lihye-i cânân 'aceb midür
 İtdügi cevre olsa peşimân 'aceb midür
 Olmazsa küy-ı yârda farı-ı zihâmdan
 Dil dest-bend-i ğüşe-i dâmân 'aceb midür
3. Sen Yûsuf-ı melâhati bir dem ki görmeyem
 'Älem olursa başuma zindân 'aceb midür
 Hâı geldi yâre görmedük şabâh-ı vaşl
 Pâyâne irse bu şeb-i hicrân 'aceb midür
5. Bir sen degil ger olsa ğönül ser-te-ser cihân
 Ol şâh-ı hüsne bende-i fermân 'aceb midür
 Ser-der-hevâ-yı 'ařkuñı eylerse rüz u şeb
 Zülfün hevâsı bî-ser ü sâ mân 'aceb midür
7. Zevk-i behişte haı bu ki 'âlemde Vâkıfâ
 Tercih olunsa şoğbet-i yârân 'aceb midür

14.

Mefûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. 'Älemde şanma 'izzet ü câh-ı cihân arar
 Dil bend-i 'aşkı olmağa bir nev-civân arar
 Derd-i derünün açmağa bî-çâregân-ı 'aşk
 Ol şâh-ı mülk-i hüsne mağall-i beyân arar
3. şeh-râh-ı ğamda bu dil-i ârâm-düşmenüm
 Esrâr-ı 'aşkı söyleyecek râz-dân arar
 Yoıdur nigâh-ı rağbeti şim-i sirişküme
 Dilber metâ'-ı vuşlatına naıd-i cân arar
5. Bu lağzgehde germ-ıalebest-pâ ğönül
 Her dem şikenc-i târ-ı elemden amân arar
 Ğülşen-sarây-ı dehrde seyl-âb-ı eşk-i çeşm
 Tab'ınca bir ser-âmede serv-i çemân arar
7. Yâd eylemez egerçi o meh şimdi Vâkıfâ

13. YK 95^b.14. YK 96^a.

Bir vaqt olur bendesini çok zamân arar

15.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1. Söylemez ben zâra hiç âyâ lisâmı yok mıdur
Ol şeh-i hüsniñ 'aceb bilsek dehâni yok mıdur
Düşmesün mi h'vâhiş-i câm-ı şarâb-ı vuşlata
'Aşık-ı aşüfte-kâmuñ dañi câmı yok mıdur
3. Mevsim-i haç revnaç-ı bâğ-ı ruñuñ eyler şikest
Bu bahârûñ ey gül-i hod-rû hazâni yok mıdur
Bülbül-i zâr u perişân-nağme-i 'aşkuñ dañi
Gülşen-i küymda yârûñ âşiyâni yok mıdur
5. Düzd-kârân-ı nıgeh gül-çîn-i kâm olmağla hep
Gülsitân-ı hüsniñññ bir bâğbâni yok mıdur
Âşinâ-yı bañr-ı ümmîd olmaç ister dil 'aceb
Fülk-i vaşluñ lenger-i h'vâb-ı girâni yok mıdur
7. Türk-tâzî var yine pehnâ fezâ-yı nazmda
Tevsen-i tab'uñ 'aceb Vâkıf 'inâni yok mıdur

16.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1. Dil heves-kâr-ı ümîd-i maçdem-i cânânedür
Rişte-i enzâr zülfi intizâra şânedür
Âşinâ-yı cilve-i tarç-ı tekellüf gayrlar
Dil harîm-i vuşlat-ı cânâneye bigânedür
3. Bü'l-'aceb mi olsa süzende-i tâb-ı nâr-ı şevç
Pertev-i şem'-i cemâl-i dilbere pervânedür
Güş-bend it gâh u geh şefkatde ol zann eyleme
Nâliş-i pey-der-pey-i 'uşşâç hep efsânedür
5. Ey kemân-ebür ser-i teslîm-bend-i 'aşkuñam
Kaşd-ı nevk-i tîr-i müjgânuñ egerçi cânedür
Eyleme ta'yîb vaz'-ı nâ-revâ-kâr olsa da
Bezm-i 'aşkuñda dil-i şürîde pek mestânedür
7. Ârzü-kâm-ı vişâle şerm ma'nîdür velî
Ref'-i haclet tâbi'-i nüş-ı dü se peymânedür
İntizâr-ı maçdem-i cânâni ta'yîb eyleme
Tâbiş-i ruhsârı zîrâ zînet-i kâşânedür
9. Vâkıf-ı aşüfte-sâmâna 'aceb ey bî-vefâ
Böyle cevr-i nâ-behencâra sebeb âyâ nedür

17.

15. YK 96^a.
16. YK 96^b.
17. YK 100^b.

Fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün

1. Niçe cân dil-teşne âb-ı ğamze-i ħun-ħvâra gör
Niçe dil bend olmada ol zülf-i müşkin-târa gör
Ĥâl-i sebzîn-fâm-ı gird-i 'arız-ı pür-tâbesi
Müm-ı sebz olmuş meger âyîne-i dîdâra gör
3. Ey şabîb-i cân bakup keyfiyyet-i vârunına
Ĥaste-i renc-i firâķuñ gel hele bir pâre gör
Ne füsün-sâz-ı cefâdur âřıķa endîşesi
Geh nihân geh rû-nümâdur ol perî-ruĥsâre gör
5. Bülbül-i ğuya ider Vâkıf bilürsin kıymetin
Câm-ı feyz-i sâķî-i gül-ķehrenüñ bir pâre gör

18.*Mefâ'ilün fe'îlâtün mefâ'ilün fe'îlün*

1. Egerçi gelmezise daĥı nâme ķâ'ildür
O şühdan bu ğöñül bir selâma ķâ'ildür
Ümid-i řefķati senden ider ğöñül yoĥsa
Ĥıyâs eyleme luşf-ı lişâma ķâ'ildür
3. Bu püyegehde o vaĥřî ğazâli bu dil-i zâr
Fütâde eylese bir kerre dâma ķâ'ildür
Mücevher olmazise sâķiyâ dirîĝ itme
Ĝöñül bu bezmde bir köhne câma ķâ'ildür
5. İder mi bîĥude fikr-i vişâl Vâkıf-ı zâr
İrerse nefĥa-i zülfi meşâma ķâ'ildür

19.*Mef'ülü fâ'îlâtü mefâ'ilü fâ'îlün*

1. Dil dâĝ-ı derd-i 'aşķını dildâra ğösterür
Zaĥmın mişâl-i ĥaste şifâ-kâra ğösterür
'Ařıķ ki sînesin dem-i ĥasretde bâz idüp
Tıfl-ı ĥayâl-i dilbere gehvâre ğösterür
3. Dil 'arż ider dü çeřm-i siriřķ-ařınâsını
Seyl-âb-ı ĥün-revân iki fevvâre ğösterür
Âyîne-i felek bu miĥnetkedede Vâkıfâ
Rüy-ı şafâyı ĥâřılı bir pâre ğösterür

[ZĀ]**20.***Mefâ'ilün fe'îlâtün mefâ'ilün fe'îlün*

1. Dile ĥayâl-i lebün gibi yâr-ı cân olamaz
O köhne ĥâneye bir böyle miĥmân olamaz

^{18.} YK 101^b.^{19.} İsmail Belîĝ, 1999: 507.^{20.} YK 94^b.

- Recâ-yı vuşlata âmed-şüd-i nigâh-âsâ
Miyânumuzda zebân-fehm tercümân olamaz
3. Semend-i kâmumuz elbet şikâl-i ülfet olur
Mişâl-i esb-i taleb muţlaqu'l-'inân olamaz
'Aceb mi murğ-ı hayâl âşiyâne-sâz olsa
Şikenc-i zülfi gibi mürtefi' mekân olamaz
5. Cihânda gülşen-i âteş-bahâr-ı âlâma
Hirâs-ı âfet-i pey-der-pey-i hazân olamaz
'Aceb ki her ne kadar olsa hâk-mâl-i niyâz
Zamâne dilberi 'uşşâka mihrbân olamaz
7. Hezâr hamd ki deşt-i suhunde ey Vâkıf
Semend-i tab'um ile kimse hem-'inân olamaz

21.*Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün*

1. Şehâ senüñ gam-ı ağıyaruñ olmasun dimezüz
Mişâl-i gül elem-i hâruñ olmasun dimezüz
Nigâh-ı luţfi daği gâh u geh dirîğ itme
Cefâ-yı nâ-be-maḥal kâruñ olmasun dimezüz
3. Dürüg-ı maşlahat-âmîze çekme bir perde
Raḳîbe luţfuña inkâruñ olmasun dimezüz
Gehî tesellî-i ḥâtır da yoğ mıdur kerem it
Dile te'âḳub-ı âzâruñ olmasun dimezüz
5. Hemân gönül hele rüsvâ-yı 'aşḳ olup gezme
Cihânda yoḥsa saña yâruñ olmasun dimezüz
Ḥırâm-ı nâzile pâ-mâl-i ḥaşr itme dili
Esîr-i şîve-i reftârîñ olmasun dimezüz
7. Hemîşe Vâkıf-ı şeydâdan ictinâb itme
Bu şermgehde saña 'âruñ olmasun dimezüz

22.*Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün*

1. Olur mâni' sirişküme yâre ḥâl-i zârı söyletmez
Hücüm-ı girye-i gam bu dil-i bîmârı söyletmez
O şüh-ı nükte-dânuñ kârı ser-cümle teğâfüldür
Benüm dest-i gamından çekdüğüm âzârı söyletmez

[ŞİN]**23.***Mefûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün*

1. Muḫribda tâb-ı kudret-i âğâze ḳalmamış

^{21.} YK 95^b.

^{22.} İsmail Belîğ, 1999:507; Tuman, 2011: 1143.

^{23.} YK 15^a.

- Şavt-ı pesîni nağme-i şeh-nâza kalmamış
Her târı eylemekde sürüd-ı keder beyân
Sâz-ı felekde şevkde âvâze kalmamış
3. Her kânde olsa dağı 'işmet-derîdedür
'Âlemde i'timâd idecek tâze kalmamış
Mecmû'a-i dil olsa perîşân 'aceb midir
Olmuş bürîde rişte-i şîrâze kalmamış
5. Ğirrende olmasun dil-i şürîde Vâkıfâ
Bu mülk-i nazm 'Örfî-i Şîrâza kalmamış

[KÂF]

24.

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün

1. Bir şeb o mehe 'arz-ı merâm eyleyebilsek
Vaşhyla dili nâ'il-i kâm eyleyebilsek
Âsânter idi şöhret-i nâm-âverî-i 'aşk
Şeh-râh-ı mağabbetde mağâm eyleyebilsek
3. Taşşîl-i neşât itmek olur bezm-i cihânda
Sâgar-keşî-i 'îş-i müdâm eyleyebilsek
Şürîdelik âsân çü hezâr ey gül-i nev-hîz
Bir kerre saña fetğ-i kelâm eyleyebilsek
5. Ey peyk-i seher-kürî-i ğussâd senüñle
Ol âfete irsâl-i peyâm eyleyebilsek
Ol âhû-yı deşt-i ğarem-i nâzi cihânda
Bir ğâl ile üftâde-i dâm eyleyebilsek
7. Ğam-geşte-ğadem reh-ğüzer-i yârda Vâkıf
Ta'zîmde redd-i selâm eyleyebilsek

25.

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1. Ümîd-i mağdem-i teşrîf-i yâra cür'et itmezdük
Bileydik ğulf-i va'din ol perîniñ da'vet itmezdük
Neden işkestelik táb'uñda ketm itme dil-i zâra
Bileydik cürmümüz ey şâh-ı ğübân şıķlet itmezdük
3. Teğâfûl-kârî-i dilberden olmuş dil-ğirân böyle
Ğilâf-ı resm-i dirîn-ğarğ-ı bezm-i şöğbet itmezdük
Bu meclis böyle germ-â-germ iken mir'ât-ı sâğardan
Ğöreydük rüy-ı şâdî terk-i câm-ı 'işret itmezdük
5. Ğöreydük rüy-ı şâdî sâğar-ı 'aşk u mağabbetden
Cihânda tevbe-i câm-ı firâğca niyyet itmezdük
Bu rûtbe infî'âlin ğiss ideydük meclis-i meyde

24. YK 14^b.25. YK 97^a.

- O bed-mihr ü vefâdan biz ümîd-i vuşlat itmezdük
7. O gül-ruhsârenüñ büy-âşinâ-yı vaşlı olsayduk
Hezâr-ı tab'ı Vâkıf nâle-kâr-ı hasret itmezdük

[NÛN]

26.

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Ol âfetüñ görüp leb-i la'l-i gezîdesin
'Âşık ümîde düşdi murâd-ı remîdesin
Farç-ı kederle künc-i ferâgat-güzîn olur
Endüh-kâr iden dil-i gam-nâ-keşîdesin
3. Üftâdegân-ı bâdiye-peymâ-yı firkatüñ
'Âlemde kimse görmedi menzil-resîdesin
Şâyeste-i nigâh-ı terahhum ider mi yâr
Ârâm-düşmen 'âşık-ı râhat-ne-dîdesin
5. İtmez mi dil harîm-i temennâda cilveger
Pây-ı merâm-ı hâr-ı meşakkat-halîdesin
Oldı hezâr-ı hâme-i Vâkıf terâne-sâz
Güş eyle çehçeh-i nağam-ı nâ-şenîdesin

27.

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

1. Şafâ-enîsdir ol şabr-ı renc-i firkat iden
Hemîşe murğ-ı dilin nâle-senc-i hasret iden
Bulur neşât-ı keder-düşmen-i ebed-peyvend
Sifâl-i köhne-i bezm-i cihâna râğbet iden
3. Füsüs-hvân olup engüşt-hâ-yı hayret olur
Hemîşe fevt-i dem-i intihâz-ı fırsat iden
Kitâb-ı hüsnin ider cümle mû-be-mû tahric
Hayâl-i ebrû-yı dildâra şarf-ı vaqt iden
5. Sezâ-yı serzeniş ancak huşul-i matlab için
'Adû-yı kîne-nihâda cihânda minnet iden
'Aceb mi âteş-i gayretle olsa süzende
Erâzil-ülfet olan dilbere maḥabbet iden
7. Nigâh-ı râğbete şâyân olur mişâl-i hilâl
Bu tekyegâhda nân-pâreye kanâ'at iden
Sezâdur olsa hedef tîr-i ta'n-ı ağıyâra
Cefâ-yı dilber-i pür-kîneden şikâyet iden
9. Bu hüsn ü behcetile tâb-ı rüyadır Vâkıf
Nigâh-ı dîdemi 'âlemde vaqf-ı hayret iden

28.

26. YK 21^b.27. YK 94^b.

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Meylüm o şüha haşı-ı 'izâr olsun olmasun
Nezzâre-sâzam ol güle hâr olsun olmasun
Teklîf-i hâ-m-ı mîve-i vaşl eylerüz gönül
Ol naħl-i nev-resîdeye bâr olsun olmasun
3. Bî-câ ise nezâre-i bigânesi nola
Dil-bend-i 'aşkıyuz bize yâr olsun olmasun
Ser-geşte ka'beteyn gibi merdüm-i nigâh
Bu şeş-der-i maħabbete zâr olsun olmasun
5. Şeh-râh-ı küy-ı vaşlda ol mâh-pâreye
Dil küçe-gerd-i 'aşkı duçar olsun olmasun
Âb-ı hevesle itmedeyüz anı terbiye
Nev-reste naħl-i kâmda bâr olsun olmasun
7. Hâsretle Vâkıf eylerüz âgüşumuz güşâd
Müy-ı miyânı zîb-i kenâr olsun olmasun

29.*Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün*

1. Râh-ı talebde cismini bihûde nâl iden
Dil-süz-ı tâb-ı ğam heves-i bî-me'âl iden
İtmiş sevâd-ı haştını ârâyiş-i cemâl
Şeh-bâz-ı hüsni tâ'ir-i bî-perr ü bâl iden
3. Tarf-ı 'izâr-ı yârda itmiş mekân aña
Hâl-i siyâhı zînet-i hüsni ü cemâl iden
Dil-süz-ı hâsret olmada senden yegân yegân
Ey serd-mihr-i hüsni ümîd-i vişâl iden
5. Eyler mi hiç nezâre ruħ-ı tâbnâküne
Seyl-i sirişkini 'arağ-ı infî'âl iden
Şâyân-ı vaşl olur girih-i çîn-i zülfüni
Çeşm-i ümîde gerdiş-i h'âb-ı hayâl iden
7. Râhat bulur mı dehr-i ğam-âbâdda meger
Dil-bend-i târ-ı zülfini âşüfte-hâl iden
Görmez cihânda hayrını kâlâ-yı hüsniün
'Uşşâğ-ı nâ-be-kâmına hep mekr ü âl iden
9. Vâkıf sipihr-i kîne-nihâd içre muttaşıl
Lâyık mı pây-mâl ola kesb-i kemâl iden

30.*Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün*

1. Ey nev-nihâl-i devha-i gülşen-serây-ı hüsni

^{28.} YK 95^b.^{29.} YK 96^b.^{30.} YK 96^b.

- Şâyeste kıadd-i nâzuña zîbâ kıabâ-yı hüsn
 Üftâdegân-ı ‘aşkı nola olsa müstazil
 İtmiş serinde lâne-i devlet hümmâ-yı hüsn
3. Maḥşûş-ı kıaddi şîve-i ‘âlem-bahâ-yı nâz
 Pinhân her girişmesi remz-i edâ-yı hüsn
 İtmiş güşâde gönçe-i ruḥsâr-ı alini
 Olmuş vezîde bâğ-ı cemâle şabâ-yı hüsn
5. Vâbeste yek nigâh-ı füsûn-kâr-ı çeşmüne
 Teshîr-i mülk-i şîve-i ‘âlem-bahâ-yı hüsn
 Efsûs şimdi oldu dil-i şabr-nâ-şinâs
 Ser-mest-i bûy-ı sâğar-ı tākāt-rübâ-yı hüsn
7. ‘Arz-ı niyâza tâb mı var dilde araya
 Oldı keşîde perde-i şerm ü ḥayâ-yı hüsn
 Nâ-lâyık-ı mürüvvet-i tab’uñ degül midür
 Miḥnet-güzîn-i ye’s ola bûse-gedâ-yı hüsn
9. Pâ-mâl-i esb-i naḥvetün olsun fütâdeler
 Ey şâh-ı mülk-i nâz budur muḳtezâ-yı hüsn
 Elfâz-ı nâ-dürüst ile aḥbâba Vâkıfâ
 Olsun hediye bu ğazel-i dil-güşâ-yı hüsn

31.

Mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

1. Gönül nâ-lâyık-ı hem-şoḥbet-i cânâne oldum ben
 Bu meclis-âşinâyâna hemân bigâne oldum ben
 Perîşân-tavr-ı ‘aşkam bü’l-‘aceb mi bezm-i ‘âlemde
 Ḥayâl-i çeşm-i mest-i yârdan mestâne oldum ben
3. Tenüm sūrâḥ sūrâḥ şöyle itdi fikr-i ğamzeñ kim
 Cihânda târ-ı zülf-i derd-i hicre şâne oldum ben
 Degildür mîve-i maḳşûda mümkün dest-res çünkim
 Ḥayâl-i şem‘-i bezm-i dilbere pervâne oldum ben
5. Nola ser-der-hevâ-yı miḥnet-i hicrân isem Vâkıf
 Heves-kârî-i zülf-i yâriyle dîvâne oldum ben

[VĀV]

32.

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

1. Fâriğuz ümmîd-i vaşl-ı yârdan şimden girü
 Olduğ âzâde ğam-ı ağıyârdan şimden girü
 Kıayd-ı zülfünden rehâ-yâb olalı vâresteyüz
 Bend bend-i ‘uḳde-i efkârdan şimden girü
3. Bülbül-i bend-i kıafes-veş dehrde âsüdeyüz

31. YK 97^b.32. YK 101^b.

- Hvâhiş-i verdile bîm-i hârdan şimden girü
 Olmaduğ çün gönçe-çîn âzâde-ğayd-ı hvâhişüz
 Fikr-i gül-geşt-i reh-i gülzârdan şimden girü
 5. Bülbül-âsâ olsağ âşüfte görünmez Vâkıfâ
 Rüy-ı handânî o gül-ruhsârdan şimden girü

[HĀ]

33.

Mef'ülü fâ'ilâtü mef'â'ilü fâ'ilün

1. Nezzâre-sâz-ı hayret olursam 'izârına
 Bağ bağ kemâl-i tâb-ı ruğ-ı şerm-dârına
 Esrâr-ı 'aşkı ketm idemez gül 'aceb midür
 Yüz virmezise bülbül-i âşüfte-kârına
 3. Bihüde-gerd-i küçe-i şeh-râh-ı vaşlıdur
 Rağm eylemez mi 'âşık-ı miğnet-şî'ârına
 Ol şuhûñ oldı dîve teşrîfi bî-şümâr
 Bî-çâre 'âşıkın niğeh-i intizârı ne
 5. Demdür ki 'âşıkun ide ol serv merğamet
 Seyl-âb-ı eşk-i dîde-i gevher-nişârına
 'İd içre görse kâ'il iken rüy-ı dilberi
 Bî-çâre düşdi hvâhiş-i bûs u kenârına
 7. Bes bes bu rütbe hvâhiş-i vuşlat ne Vâkıfâ
 'Âşık odur ki virmeye şıklet nigârına

34.

Mef'ülü mef'â'ilü mef'â'ilü fe'ülün

1. Dil itse nola 'arız-ı pür-tâba teveccüh
 Bülbül ki ider gönçe-i şādāba teveccüh
 Eyler gönül endîşe-i ebrûsını der-pîş
 Mânend-i muşallî k'ide miğrāba teveccüh
 3. 'Ārif güher-i zāta nazar-sāz olur elbet
 A'dādur iden zînet-i esbāba teveccüh
 Dergāh-ı Hūdā müstenidi ğayrı cihānda
 İtmez hele dil hāşılı bir bāba teveccüh
 5. Vâkıf nola teşriflerin eylese ümmîd
 Elbette olur mağdem-i aħbāba teveccüh

35.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1. Eylemiş naş mäh-rü yoğdur o meh-rü üstine
 Şebt iden âyât-ı nür ol tāk-ı ebrü üstine

33. YK 97^a.
 34. YK 97^b.
 35. YK 100^b.

- Bâğ-ı 'âlemde be-ḥaḳḳ-ı naḥl-i Ṭübâ zâhidâ
Görmedüm ḳaddin hele ol ḳadd-i dil-cû üstine
3. 'Âşıkı endîşe-i rüyuñla itmiş ser-be-ceyb
Naḳş-ı ḥayret vaz' iden mir'ât-ı zânû üstine
Hıç düşer miydi o şâh-ı ḥüsne düşîne meger
Ser-nihâd olmuş 'adû ol sîm-pehlû üstine
5. Ma'rifet-kârân-ı Bihzâdî-nihâdân-ı hüner
İtmede izhâr-ı fen bir esb-i cādû üstine
Ġamze-i Tâtârı mülk-i şabra itdükçe akın
Beñzer ol mülke gele ceys-i Hülâgû üstine
7. Dâğ dâğ-ı reşk olur dil Vâkıfâ ol şeh-levend
Naḳş-ı dâğ-ı lâle vaz' itdükçe bâzû üstüne

36.

Fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün

1. Her ne dem 'âşıkâ gönderse o âfet nâme
Getürür lâbüd o bî-çäreye rikḳat nâme
Dest-büsına varur mıyuz o şâhuñ âyâ
Yoḫsa gelmez mi daḫi bizlere da'vet-nâme
3. Bâ-ḥuşuş ide ğubâr-ı ḥaḫ-ı rüyin iş'âr
Virür elbette dil-i 'âşıkâ ḥayret nâme
Ḥün-ı dil almağa cânile o tıfl-ı berber
Oḳur üstâddan elbette fütüvvet-nâme
5. Dürc-i ḥikmetdür o güyâ ki nihân anda devâ
Virdi dil-ḥaste-i derde yine şihḫat nâme
Bir dem olmazsa nola pîş-i nigehden münfek
Eyledi tâ o ḳadar cânile ülfet nâme
7. Ḳalmadı zerre ḳadar gerd-i kederden âşâr
İdüp işâr dile şevḳ ü meserret nâme
Süz-ı dilden ola süzende ḳalem dildâra
İtsem âğâz eger yazmağa firḳat-nâme
9. Cânib-i yârdan âyâ ne zamân zâhir olur
İster ey Vâkıf-ı nâ-şâd tabî'at nâme

37.

Mef'ûlü fâ'îlâtü mef'â'îlü fâ'îlün

1. Kâlâ-yı vaşlın eylemiş ikrâr ḥâside
Kim i'tibâr ider 'acabâ bey'-i fâside
Nezzâre-kâr-ı ḥüsniñi ḥayret-ğüzîn ider
Baḳ ol bilürîn 'ârızâ ol sîm sâ'ide
3. Va'd-i vişâle ḫulḳını çok gördi ol mehüñ

36. YK 101^a.

37. Çapan, 2005: 710.

- ‘Urķūbe nām dāde olanlar mevā‘ide
Bādī ruĥuĥa germ-nigāh olduğum mıdur
Ey serv-i mihr-nāz bu evzā‘-ı bāride
5. Ma‘nā vü lafz Őāhid-i ‘adl oldı Vākıfā
Da‘vā-yı nazm ĥaķ bu ki muĥtāc Őāhide

[YĀ]

38.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

1. Ne deĥlū sürse yüz dergāh-ı gerdūn-sāyına Őimdi
Nigāh itmez gedā-yı ĥüsn-i miĥnet-ĥāyına Şimdi
Getürdüm naķd-i Őabrum nīme-i ricl-i cerād-āsā
Niřāra sen Süleymān-ı zamānuĥ pāyına Şimdi
3. Gōzi ey māh-peyker sen ala çeřmi ťutar ancaķ
Nigāh-endāz olan ĥübān-ı ‘aşr alayına Şimdi
Dil-i nālān-ı āteř-dāđ-ı ĥasret var iken bir dem
Baķılmaz muĥrıbuĥ sūz u güdāz-ı nāyına Őimdi
5. Nola Vākıf ařarsa ĥāy u ĥūy-ı ‘ařķ bařumdan
Baķar mestānuĥ ‘ālem cümle ĥūy u ĥāyına Őimdi

³⁸. YK 100^b.

[KITALAR]

39.

Tārîh-i Vâkıf Çelebî Berây-ı Sâhil-sarây-ı ‘Âlî-ḥazret-i Şadr-ı ‘Âlî ḥafazahullâhu te‘âlâ

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

1. Ḥabbezâ zîbende sâhil-ḥâne-i ra‘nâ-esâs
Turra-i bâmi ḥased-baḥşâ-yı zülf-i dil-rübây
Zevraḡ ile baḥr her dem pişgâhında anuñ
Güyyâ iḥsân umar keckül der-kef bir gedâ
3. Mu‘tenâ-menzil bedî‘u‘-ṭ-ṭarḡ ḡaşr-ı bî-‘adîl
Mevkî‘-i pâkîze bî-hemtâ maḥall-i dil-güşây
Vechi vardur ravzâsı teşbîh olunsa cennete
Âbı dil-cû ḡâkî ‘anber-bû nesîmi cân-fezây
5. Çehre-i şevḡ u neşâṭ olmaḡda mer‘î dâ‘imâ
Her ziḡâm-ı şâfî bir âyîne-i ‘âlem-nümây
Dembedem efzûn ola iḡbâl ü zîb ü zîneti
‘İzzile bânîsi bâlâ şadrımı itdükçe cây
7. Bû ‘Âlî-tedbîr İbrâḡîm Paşa kim odur
Ḳahramân-rezm ü Sikender-ḡazm u şadr-ı nîk-rây
Sâye-i luṭfî o rütbe şâmil oldı ‘âleme
Yâd olunmaz şimdi ḡîç efsâne-i zıll-i hümay
9. Zât-ı ‘âlî-ḡadrine tanzîre şâyân şübhesüz
Çeşm-i ‘âlem görmedi bir dâver-i cüd-âzmây
Ḥâmesi destinde me‘lûf-ı keremdür tîḡı ḡod
Ḳâṭı‘-ı peyvend-i şerr ü fitne vü ḡal‘a-güşây
11. Nice mümkindür edâ itmek şebânruz olsa ger
Şükr-i vaşfiyle ṭüṭî-i ḡalem naḡme-serây
Döstân-ı devleti gül-çehre-i şevḡ u sürür
Var ise a‘dâsı olsun zerd-rû çün keh-rübây
13. Rüz u şeb ol dâver-i cüd-âzmânuñ ‘izz-ile
Zât-ı pâkin ḡıfz ide âfâtdan luṭf-ı Ḥudây
Vâkıfâ şad şevḡ ile tārîḡ-i itmâmın didüm
Ṭarz-ı nev pâkîze ḡaşr u bî-bedel sâhil-sarây (1131/1718-19)

40.

[Tārîḡ]

Müfte‘ilün fâ‘ilün müfte‘ilün fâ‘ilün

1. Ḥazret-i Ḥân Aḡmedüñ şıhr-ı kerem-ḡüsteri
Şadr-ı kerîmü‘ş-şiyem Âşaf-ı sencîde-ḡü
Bir dem-i ferḡundede eyleyüp iḡbâl hele
‘Âzim-i ḡülḡeşt olup seyr-i çemen sübesü

39. S.763, 206^b.40. S.763, 228^b.

3. Sâhil-i Eyyübda yah-ı meşhürda
Bař-ı bisâť-ı řafâ itdi o řadr-ı nikü
Ėâzır iken meclis-i dil-keşine üç vezir
'Arz-ı hüner eyleyüp eyler iken güft-gü
5. Cânib-i Ėarbiddeki küh-ı bülendüñ hemân
Eyledi fermân kona zirvesine bir sebü
Kim ki peyâpey anı ide nişân-ı tüfeng
Lâyık anuñ diyeler nâm-ı tüfengine hû
7. Çıkdı şümâr olıcaķ bu'dı sekiz yüz adım
Mişli görülmüş değil dirler idi sübesü
Bu'dımı idrâk idüp eylediler ittifaķ
Tâ ki urulmaķ muğâl niçe zamân tursa bu
9. Destine ol Cem-şiyem toz koparan nâmına
Bir tüfek-i bî-bedel aldı idüp ârzü
Himmet-i ednâ ile kıldı sebüyı şikest
Oldılar ol dâvere cümlesi taşsîn-gü
11. Bâr-ı diger 'izzile ol himem-ârâ-yı dehr
Yine sebüyı hemân eyledi işkeste-rü
Def'a-i şâlişdede urdı çü şadr-ı cihân
Oldı hezâr âferin diyü felek nağme-gü
13. Her biri sa'y eyleyüp kuvvet-i bâzû ile
Lîk be-tevfîķ-i Ėaķ urmadı illâ ki o
Ėâric-i řavķ-ı beşer olduğın idrâk idüp
'Arz-ı kuşur eyleyüp eylediler ser-fürü
15. Dâ'im ide zâtını Ėâzret-i Perverdgâr
Tâ ki zemîni ider mihr-i cihân rüft ü rü
Vâkıf olup Vâkıfâ söyledi târiğhini
Kırdı sekiz yüz adım şonmışiken üç sebü (1133/1721)

41.

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

1. şeh-i sütüde-siyer Ėusrev-i Süleymân-fer
Cenâb-ı Ėâzret-i Mağmüd Ėân-ı mülk-ârâ
O âb-ı rüy-ı selâtin ki iki üç şehrün
'İtâř-ı teřne-lebin itdi sū-be-sū irvâ
3. MeĖatť-ı 'idde-i řevket Ėalaťa TopĖâne
Merâsî-i süfün-i naşr olan Ėâsım Paşa
Birini Vâlide Sultân birin o şâh-ı cihân
Sebîl ü çeşme binâsiyle itdiler iğyâ
5. Ana şuyından idüp ehl-i devlete taķřım

41. Barışta, 1993: 18-21.

- Kuşūr yirlere de oldu nice çeşme binā
 Fağat bu mevzî-i ḥālîye olmayup himmet
 Serābzār idi derpiş iken iki deryā
7. Aña da Hızır irişüp himmet-i ‘aliyye ile
 Semiyy-i sâkı-i kevşer güzîde-i vüzerā
 Bu himmet-i ‘Alevî bu seḥā-yı Murtażavî
 Bu i’tikād-ı kavî bu nevāziş-i zu‘afā
9. Bu hażm-ı devlet ü bu ‘iffet ü diyānet ile
 O şadr-ı muḥteremüñ mişli gelmedi ḥaqqā
 Vezîrler arasında nice müselleme ise
 Bu çeşmesārı da oldu o deñlü müsteşnā
11. Ḥudā maḳām-ı şerîfinde eyleyüp dā’im
 Nice me’āşire tevfiḳ eyleye Mevlā
 Yazılsa ṭāḳına şāyeste Vākıfā tārîḥ
 Yirinde oldu binā çeşme-i ‘Alî Paşa (1145/1732)

[BEYİTLER]

42.

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

Dehân-ı tengine hiç nokta deñlü söz yokdur
Hudâ bilür ki güzeldür kitâb hükmince

43.

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

Hüsnüñ ki âfitâbı hicâb-ı şehâba qor
Şad Yüsuf-i cemâli niqâb-ı hicâba qor

42. YK 12^a.
43. Çapan, 2005: 711.

Sonuç

Âlim, şair ve hattat bir ailenin mensubu olan 18. yy. şairi Seyyid Yahyâ Vâkîf Efendi, İstanbul'da doğmuştur. Müderrislik, kadılık, askerî kassamlık gibi vazifeler ifa eden Vâkîf, 15 Ramazan 1150/ 2 Ocak 1738 tarihinde İstanbul'da vefat etmiş, Eyüp Mezarlığına defnedilmiştir.

Vâkîf, talik yazıda üstat olmuş bir hattattır. Babası ve dedesi de hattat olan şair, talik yazıyı onlardan meşk etmiştir. Vâkîf'ın hat sanatına dair bir eserini bilmiyoruz. Ancak Riyâzî tarafından yazılan *Riyâzû's-Şu'arâ* adlı tezkirenin bir nüshası onun tarafından istinsah edilmiştir (Bk. Ek 1).

Vâkîf'ın kaynaklarda mürettep divanı olduğundan bahsedilmektedir. Ancak bu eser elimizde değildir. *Halep Menzîlnâmesi* ise kaside nazım şekliyle yazılmış bir eser olup müstakil yahut Dîvân'ına dâhil olarak değerlendirilebilir. Bu çalışma ile ulaşılabildiği kadarıyla şairin şiirleri bir araya getirilmiştir. Bu şiirler içinde Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'ya yazılmış 3 kaside vardır. Bunlardan biri de lale isimleri kullanarak yazılmıştır. Gazellerin sayısı ise 32'dir. Elifbâ harflerinden 10 tanesiyle gazel yazan şairin en çok *râ* (9), *nûn* (6) ve *he* (5) harflerini tercih ettiği görülmüştür.

Çalışmamızda yer alan kıtaların üçü de tarih manzumesidir. Bunlardan ilki Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'nın 1131/1718-1719 yılında yaptırdığı sahil saraya dairdir. İkincisi İbrahim Paşa'nın 800 adım mesafeden tüfekte hedefi vuruşu üzerine söylenmiştir. Üçüncü tarih kıtası ise Kabataş Hekimoğlu Ali Paşa Meydan Çeşmesi'nin kitabelerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Bk. Ek 2). 1145/1732 tarihinde inşa edilen çeşmenin yola bakan cephesinde yer alan bu şiir Bursalı müderris Vâkîf Mahmûd Efendi'ye nisbet edilmiş olmakla birlikte mezkur tarihte vefat etmiş olduğundan şiirin ona ait olması mümkün değildir. Bu şiir Seyyid Yahyâ Vâkîf'a aittir.

Vâkîf'ın iki tane de beyti vardır. Bunlardan biri müfred, diğeri matla şeklindedir. Şairin şiirleri böylece 3 kaside, 32 gazel, 3 kıta (tarih manzumesi) ve 2 beyit olmak üzere 40'a ulaşmıştır. Bu şiirlerden 28 gazel, 2 kıta ve 2 beyit daha önce yayımlanmamıştı. Tespit edilecek yeni şiirlerle bu sayının artması muhtemeldir. Ayrıca onun *Dîvân*'ının ortaya çıkması da bu hususta en büyük temennimizdir.

Kaynakça

- Aksoyak, İ. H. (2014). ÂRİF, Abdülbâkî Ârif Efendi. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/arif-abdulkaki-arif-efendi> (Erişim tarihi: 02.09.2020).
- Barışta, H. Ö. (1993). *İstanbul Çeşmeleri: Kabataş Hekimoğlu Ali Paşa Meydan Çeşmesi*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Çapan, P. (2005). *Mustafa Safâyî Efendi Tezkire-i Safâyî (Nuhbetü'l-Âsâr min Fevâ'idü'l-Eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi.
- Dikmen, H. (1991). *Seyyid Vehbi ve Divanının Karşılaştırmalı Metni*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı.
- Erdem, S. (1994). *Râmiz ve Âdâb-ı Zurâfâ'sı*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi.
- Fatîm Davud (2017). *Fatîm Tezkiresi (Hâtimetü'l-Eş'âr)*. (Haz. Ömer Çiftçi). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55976,fatin-tezkiresi-pdf.pdf?o> (Erişim tarihi: 28.08.2020).
- Fındıklılı İsmet Efendi (1989). *Tekmiletü's-Şakaik Fî Hakk-ı Ehli'l-Hakaik. Şakaik-i Nu'maniye ve Zeyilleri*, 5. C. (Haz. Abdülkadir Özcan). İstanbul: Çağrı.

- Hakverdioğlu, M. (2007). *Edebiyatımızda Lâle Devri ve Nevşehirli Dâmat İbrâhim Paşa'ya Sunulan Kasîdeler (İnceleme-Metin)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İnce, A. (2005). *Tezkiretü'ş-Şu'arâ Sâlim Efendi*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi.
- İsmail Belîğ (1999). *Nuhbetü'l-Âsâr li-Zeyli Zübdetü'l-Eş'âr*. (Haz. Abdulkerim Abdulkadiroğlu). Ankara: Atatürk Kültür Merkezi.
- Kaplan, Y. (2014a). VÂKIF, Seyyid Yahya Vâkıf Efendi. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/vakif-seyyid-yahya-vakif-efendi> (Erişim tarihi: 02.09.2020).
- Kaplan, Y. (2014b). VÂKIF, İşhak Hocası (Acem) Ahmed Efendi-zâde Mahmûd Efendi. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/vakif-ishak-hocasi-acem-ahmed-efendizade> (Erişim tarihi: 03.09.2020).
- Kaplan, Y. (2020). Seyyid Yahyâ Vâkıf Efendi ve Halep Menzil-Nâmesi. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 6 (2), 213-232. DOI: 10.20322/littera.711780 (Erişim tarihi: 17.09.2020)
- Kesik, B. (2014). FÂ'İZ, Es'adzâde Seyyid Abdurrahim Fâ'iz Efendi. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/faiz-esadzade-seyyid-abdurrahim> (Erişim tarihi: 02.09.2020).
- Koç Keskin, N. (2018). *Örnekli ve Resimli Osmanlı Çiçek Adları Sözlüğü*. Ankara: Kurgan Edebiyat.
- Müstakîmzâde Süleymân Sa'deddîn (2014). *Tuhfe-i Hattâtîn*. İstanbul: Klasik.
- Osmanlı Kitabeleri Projesi. *Hekimoğlu Ali Paşa Çeşmesi*. <http://www.ottomaninscriptions.com/verse.aspx?ref=list&bid=1015&hid=1172> (Erişim tarihi: 06.09.2020)
- Şemseddin Sâmi (1996). *Kâmûsu'l-A'lâm*. Ankara: Kâşgar Neşriyat.
- Talasoğlu, A. (1998). Hekimoğlu Ali Paşa Çeşmesi. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 17. C., 168-169. s. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Tanışık, İ. H. (1945). *İstanbul Çeşmeleri II: Beyoğlu ve Üsküdar Cihetleri*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Tuman, M. N. (2001). *Tuhfe-i Nâilî Divân Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*. Ankara: Bizim Büro.

Ek 1: Seyyid Yahyâ Vâkîf'ın kendi hattıyla *Riyâzû'sh-Şu'arâ*'nın ilk ve son sayfaları

Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi Bölümü, Nu: 3871.

Ek 2: Kabataş Hekimoğlu Ali Paşa Meydan Çeşmesi'nin cadde tarafına bakan kitabesini teşkil eden Seyyid Yahyâ Vâkîf'ın tarih kitabı.

(<http://www.ottomaninscriptions.com/verse.aspx?ref=list&bid=1015&hid=1172>)